

YENİ TÜRK EDEBİYATI
ARAŞTIRMALARI
Modern Turkish Literature Researches

Ocak-Haziran 2017/9:17 (216-308)

AHMET HAMDİ TANPINAR'IN "SUAD'IN MEKTUBU"
BAŞLIKLİ MÜSVEDELERİ

İbrahim ŞAHİN*

Bilindiği gibi Türk Edebiyatı dergisinin Şubat1 ve Mart2 sayılarında İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'nde bulunan Tanpınar'dan kalan evrak arasında rastladığımız Suad'ın Mektubu başlıklı müsveddelerin bir kısmını yayınlamış ve aynı derginin Şubat sayısında yayınladığımız birinci kısmın başına birkaç sayfalık bir değerlendirme eklemiştik. Bu yayın oldukça karışık olan müsveddelerdeki Tanpınar'a ait bütün ekleme ve çıkarmaları içermemekteydi. Aylık bir derginin imkânlarını ve okuyucusunu düşünerek, Tanpınar'ın ekleme ve çıkarmaları sonucunda anlamlı hale getirilmiş cümleleri, paragrafları ihtiva etmekteydi. Ayrıca metni tekrar gözden geçirdiğimizde, müsveddelerdeki bazı kelimeleri yanlış okuduğumuzu gördük. Bu yüzden tekrar kontrol ettiğimiz müsveddeleri Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları'nın bu sayısında görselleriyle birlikte ve yanlış okumalarımızı düzelterek yayınlamayı uygun bulduk. Yine de muhtemeldir ki yanlış okuduğumuz kelimeler vardır.

Aşağıdaki metin Tanpınar'ın yazdığı ancak üstünü çizdiği eski yazı veya yeni yazı cümle ya da paragrafları da içermektedir. Tanpınar bir takım oklarla eklemelerinin ana metnin hangi kısımlarına ekleneceğini de işaret etmiştir. Biz de kendisinin kaleminden çıkmış "okları" takip ederek, sayfaların kenarındaki hâşiyeleri ilgili yerlere dâhil ettik. Ancak eski veya yeni yazı, bazı kelimelerin üzeri, yine Tanpınar tarafından ısrarla karalanmıştır. Tabiatıyla onları okuyamadık ve her sayfanın dipnotunda bu durumu belirttik.

Müsveddelerin hazırlanması sırasında Tanpınar tarafından uygulanan yazım kurallarına, daktilo edilmiş metinde herhangi bir kelimeyi yanlış da yazmış olsa, kesinlikle dokunulmamıştır. Daktilo hatası olduğu kesinlikle anlaşılan bazı kelimelerin doğru şekillerini dipnotta gösterdik.

* Prof. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

¹ İbrahim Şahin, Suad'ın Mektubu I, *Türk Edebiyatı*, Şubat 2017, S. 520, s. 4-12.

² İbrahim Şahin, Suad'ın Mektubu II, *Türk Edebiyatı*, Mart 2017, S. 521, s. 4-14.

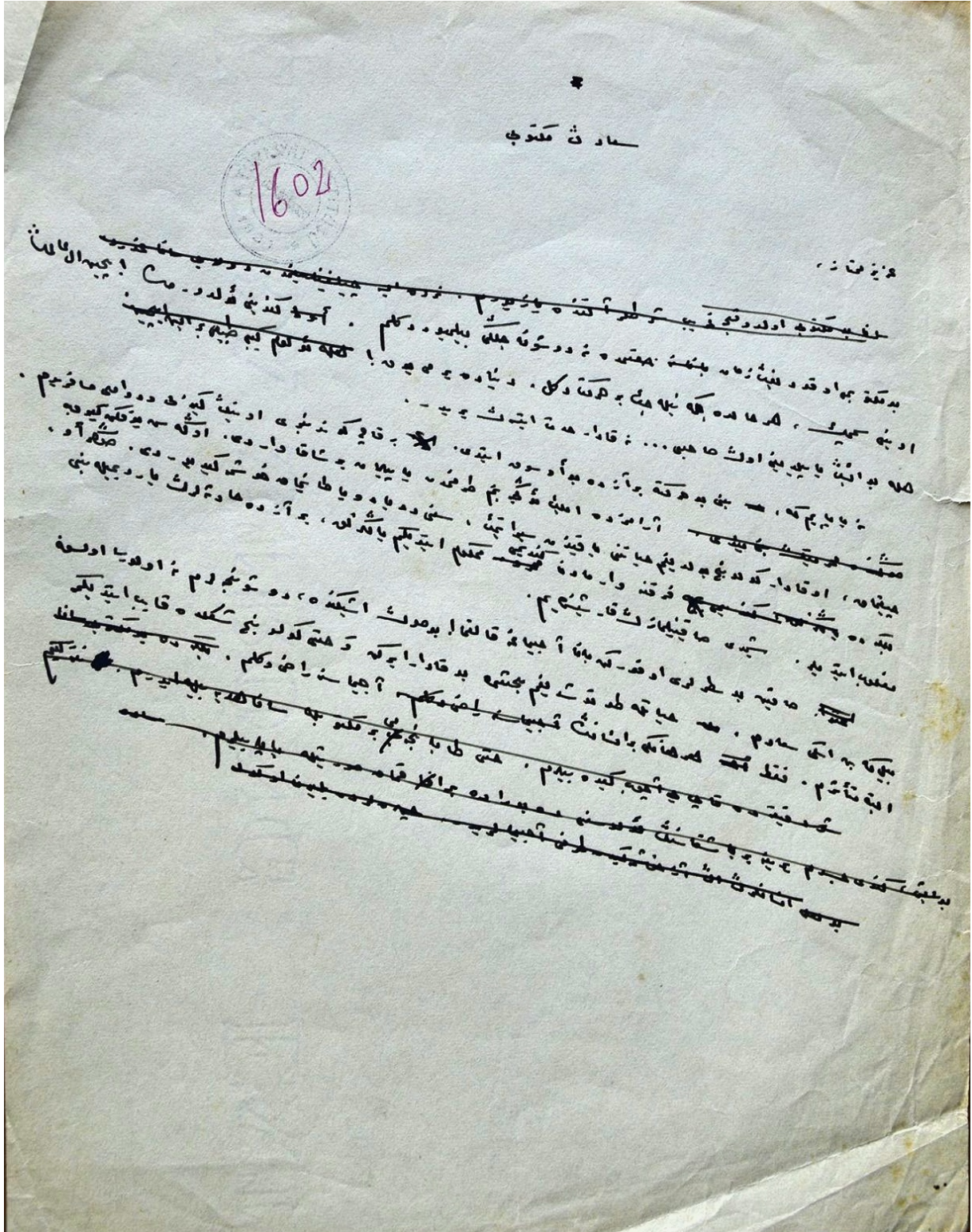
Müsveddeler Tanpınar tarafından üstü çizilmiş, kelime, ek, cümle ve paragraflar çıkarılarak da yayınlanabilirdi. Fakat müsveddeler eksik olduğu için, yaklaşık 16-17 sayfa tutan söz konusu neşrin fazla bir anlamı olmayacaktı. Yine de okuyucu isterse, üstü çizilmiş ibare ifadeleri çıkarmak suretiyle metni yeniden okuyabilir.

Öte yandan müsveddenin orjinallerine uygun olarak yaptığımız sıralama, her bir müsveddenin bir öncekinin devamı, bir sonrakinin öncesi olduğu anlamına gelmemektedir. Okunduğunda görülebileceği gibi bazı müsveddeler birbirinin devamıdır, ancak bir kısmının öncesi ve sonrası yoktur. Yine de Suad'ın mektubuna ilişkin müsveddeler Tanpınar'ın çalışma tarzına ilişkin çok önemli bilgiler vermektedir. Örneğin Tanpınar müsveddelerin ilk şeklini çoğunlukla eski yazı olarak kaleme almakta, daha sonra daktilo ederken, metni genişletmektedir. Fakat daktilo edilmiş metinle de yetinmeyip, eldeki müsveddeye yeni eklemeler yapmaktadır.

Bu müsveddelerde dikkat çeken bir başka husus da, daha evvelki bir yazımızda³ ayrı bir hikâyenin parçası zannettiğimiz Mahkeme başlıklı metnin, aslında Suad'a ait rüyanın genişletilmiş bir versiyonu olduğunu ve benzer bir rüyanın Aydaki Kadın'nın girişinde Selim'in rüyasıyla olan benzerliğini görmek olmuştur. Bu ve benzeri konuların Tanpınar sanatında ne anlama geldiği konusunu araştırmacılara bırakarak metni olduğu gibi yayınlamayı uygun gördük.

³ İbrahim Şahin, Aynadaki Tanpınar: Kendimle Baş Başa, *Türk Edebiyatı*, Ocak 2017, S. 519, s. 32-39.

I. TANPINAR TARAFINDAN ÜSTÜ ÇİZİLMİŞ KELİMELER, EKLER, CÜMLELER VE PARAGRAFLARLA SUAD'IN MEKTUBU

1602⁴ Numaralı Müsvedde

Suad'ın Mektubu

Aziz Mümtaz

~~Sana bu mektubu oldukça garip şartlar altında yazıyorum. Nerede ise çılgınlığımdan dolayı sana özrü~~ Bu mektubumu okuduğun zaman hakkımda ne düşüneceğini bilmiyor değilim. Kendini öldürmek için el âlemin evini seçmek, her halde beğenilecek bir hareket değil, dünyada yer mi yok! ~~Hele ölüm gibi tabii bir şey için!~~ Hele bu işin yapıldığı evin sahibi... Ne kadar hiddet etsen yeridir.

Ne yapayım ki beni bu harekete biraz da bu ev sevk etti. Birkaç günden beri evinin gizli ve devamlı misafiriyim. ~~Sonunda mahremiyetin bana aitti.~~ Aramızda ilk önce benim tarafımdan yapılan bir şaka vardı. Evine sen yokken girip çıkmak, o kadar gülünç bulduğum hayatını, yakından seyretmek, seni doya doya tanımak hoşuma gidiyordu. Sonra ev, belki de ~~yaşlılık, kendimi,~~ kırkına varmadan kendimi mahkûm ettiğim yaşlılık biraz da hadiselerin yardımıyla beni mağlup ettiler. Şimdi sakınılmazın karşısındayım.

Sakin bu satırları okurken bana acımağa kalkma! Bu son eşikte, düşüncelerim ne olursa olsun ben eski Suad'ım. Hayatla tuttuğum bahsi bu kadar erken ve hatta gülünç şekilde kayıp ettiğime elbette müteessirim. Fakat herhangi bir insanın ~~acımasına razı değilim~~ acımasına razı değilim. ~~Belki de bu mektubu sana yazdığım dakikada kapıyı açıp gidebilirim. Hatta tabancamı bir mektupla sana hediye bile ederim. Nitekim bu işi, kendi cesedim yerine bir başkasının ölüsünü de burada bırakmak suretiyle bile yapabilirim. Sade bu⁵ insanların en az hoşuma giden tarafı acımalarıdır.⁶bilmeyen öğüt.~~

⁴ Bu rakamlar her bir müsveddeye enstitü tarafından verilmiştir.

⁵ Üzeri çizildiği ve yarım bırakıldığı için okunamayan bir kelime vardır.

⁶ Üzeri çizildiği için okunamayan bir kelime vardır.

Fakat evinde güzel bir gece geçirdiğimi iddia edemem. Sevmesem bile düşüncesine alışık olduğum bir kadının, hayatının bir parçasını gizlediği bu ev, gece yatmak için tekrar girdiğim zaman üzerimde, kendi evimden, tanıdığım evlerden başka türlü bir tesir yapmadı. İki oda, bir hol, çalışma odası yaptığın salon, bazılarını uğradığım ^{evleri} eski eşya mağazalarının ^{göreceleri} göre göre artık tanıdığım eşya, abajurler, bakar bakmaz insanı yaşamaktan bıktırın hatıra fotoğrafları, — hülâsa alelâdenin ta kendisi ^{idi bu}. Ve aşkınız da böyle idi. Yani yüz milyonlarca insanın tekrarladığı bir şeydi. ^{bu bir şeydir} ~~Sahip~~ ^{miydi}. İçimde merhamete benzeyen bir çöküntü vardı. Evde Nuran'a ait bir şeyler aradım; ^{bulamadım} yoktu. Belliki burası onun evi değildi, fakat senin de evin değildi; ^{ve} işin garibi olsa idi de yine, sizi uzaktan takip ederken tahayyül ettiğim şey, o sıcaklık, derinlik bulunmuyacaktı. ^{o sıcaklıkta böyle düşünürken} ~~o sıcaklıkta böyle düşünürken~~ elimin üstünde bir şey yürüdü, ürperdim. Işığla yaktım. Bir hamam böceğiymiş. "nasılsa ^{di} ~~Senin~~ hanımın elinden kurtulmuş..." dedim. Hayvanı yolunu bulabilir mi? diye kapının önüne koydum. Banyo odasına gitmesini, orada deliklerden birinde kaybolmasını istiyordum. Öyle yapmadı. Küçük bir kavisle odanın içine doğru yürüdü, hatta bana doğru geldi. O da insana musallattı. Kâinatta herşey insana musallat, fakat en büyük düşmanımız, yine insan, diye düşündüm. ^{ve} ~~Fakat hayatımıza bütün sıcaklıklar~~ ^{da ondan geliyordu}. Elbette şimdi ^{siz} ~~bu~~ ^{Evirgân'da} benim burada olduğum gibi bedahat değildiniz! ^{bilirsiniz} bunları düşünürken sizi arıyor ve istiyordum. Çörek istiyordum. Ve mes'ut olacaktım.

Handwritten notes in Turkish, including a circular stamp that reads "EMİSTİRİŞİ" and "MİLLÎ KİTAPHANESİ". The notes are dense and cover a significant portion of the left side of the page.

1574 Numaralı Müsvedde

Fakat evinde güzel bir gece geçirdiğimi iddia edemem. Sevmesem bile düşüncesine alışık olduğum bir kadının, hayatının bir parçasını gizlediği bu ev, gece yatmak için tekrar girdiğim zaman üzerimde, kendi evimden, tanıdığım evlerden başka türlü bir tesir yapmadı. İki oda, bir hol, çalışma odası yaptığın salon, bazılarını uğradığım ~~eski eşya~~ koltukçu mağazalarında eşlerini göre göre artık tanıdığım eşya, abajurler, bakar bakmaz insanı yaşamaktan bıktıran hatıra fotoğrafları- hülâsa alelâdenin ta kendisi ~~idi bu~~ bir yığın şey. Ve aşkınız da böyle idi. Yani yüz milyonlarca insanın tekrarladığı bir şeydi. ~~Sihir tükenmişti.~~ Büyü bitmişti. İçimde merhamete benzeyen bir çöküntü vardı. Evde Nuran'a ait bir şeyler aradım; yoktu. Belli ki burası onun evi değildi, fakat senin de evin değildi; ve işin garibi olsa idi de yine, sizi uzaktan takip ederken tahayyül ettiğim şey, o sıcaklık, derinlik bulunmiyacaktı. Bununla beraber geceyi bu evde geçireceğim. Sahibinin haberi olmadan bir evde misafir olmanın ~~o anda nerede olduğunuzu bilmek bana acı bana~~ garabeti hoşuma gidiyordu. Kaldı ki bin türlü düşünce arasında nefsimde bir nevi azap yapıyordum. Çünkü gerçekten sıkılıyordum. ~~Özama~~ O güne kadar benim için hayatlarını uzaktan takip ettiğim insanlardınız. Sizi hiç kitaplarını sevmemişiniz, fakat şöhretini ister istemez yine takip ettiğiniz bir ~~muharrir~~ gibi. ~~Veya merhamet ve kuvvetine.~~⁷ Işığı söndürdüm. Salonda karanlıkta oturdum. Bu hal ne kadar sürdü bilmiyorum. ~~Karanlıkta böyle düşünürken~~ Birdenbire, elimin üstünde bir şey yörüdü, ürperdim. Işığı yaktım. Bir hamam böceğiymiş. "Nasılca ~~Saniye~~ Sünbül hanımın elinden kurtulmuş..." dedim. Hayvanı yolunu bulabilir mi? diye kapının önüne koydum. Banyo odasına gitmesini, orada deliklerden birinde kaybolmasını istiyordum. Öyle yapmadı. Küçük bir kavisle odanın içine doğru yörüdü, hatta bana doğru geldi. O da insana musallattı. Kâinatta her şey insana musallat, fakat en büyük düşmanımız, yine insan, diye düşündüm. Evet en büyük düşmanımız yine insan! ~~Bütün geceyi bir mytomanele, kendi yalanlarına kanan bir biçare ile geçirdiğimi anlamıştım. Zengin bir biçare. Çünkü bilmeden bir yığın masalla hayatını koymuştu. Fakat bir bakışta, yüzünde hakikatlerinden birisini okumuş ve korkmuştu. Hakikatte küçük ve shevi bir mahluk olduğunu anlamıştı. Korkunç değil mi? Kadın, sağlığın bütün zırhları içinde onu karşımda olduğu gibi görüyordum. Fakat hayatımıza bütün sıcaklıklarda ondan geliyordu. Elbette şimdi siz Emirgân'da benim burada olduğum gibi bedbaht değildiniz! Bilirmisiniz bunları düşünürken sizi arıyor ve istiyordum. Görmek istiyordum. Ve görürsem mes'ut olacaktım.~~

⁷ "kuvvetine" den sonra iyice karalandığı için okunamayan bir kelime vardır.

geliyorum. 2. set,

Ne işlemler yine tutkaffanise
beni
Her mahrem yerini sıkır. İnsan hayatına yakından bakmamaya
Evin üzerine çökmüş gibiydi. Kurtulmak için müsveddelerini
okumağa karar verdim. Evvelâ ~~...~~ *دور و منتظر* ~~...~~ Bu epeyce zaman aldı.
~~Müntaz biraz daha müntazam olsana. Sonra okudum. Ne hazin şeyler.~~
Vaz geç, Müntaz. Hiç istidadın yok. Her cümlede yazacağın
şey tükeniyor. Hiç te kısırlığın o bereketli kısırlıklardan,
insana yeni ufuklar açan *کرف* ~~...~~ zorluklardan değil. Eminim ki
~~her cümlede sonunda kafa tasını eline alıyorsun, ve ezbızla~~
~~bir tarafında bir şey kaldı mı, bir şeycikler bulabilir miyim ?~~
~~diye düşünüyorsun. Daha fonesi da var. Galiba masanın başına~~
نه اون صحیفه ادقود قد عشتا، بوسه صبا ستمه مید بگفت
~~için ve başın boş oturuyorsun. Bu masa başında geçirdiğin iş-~~
صفتی
~~kence saatlerini düşündüm ve sana acıdım; şair, muharrir olmanı~~
hiç tavsiye etmediğim halde ! — vaz geç Müntaz, vaz geçemessen
bile hiç olmazsa şiire ayırdığın kelimelerle *نویس* yazmaktan
vaz geç. Otuz sahife okudum, fakat bir satırı bile hoşuma git-
medi. Daha okurdum; bilirsinki seni beğenmem, fakat severim!

Ama Fakat,

senin insan taliinden bahsetmeğe ne hakkın var Müntaz ? Aşk
gibi tabii bir iş üstünde bu kadar geçiken bir insanın ! Sen
sevgilinden bahset; onun güzelliğini öv ; Boğazda ışık oyunla-
rı seyret ; mezar taşında keramet, eski musikide dirayet vehmet.
Görmüyormusun dışarda geniş hareket var ! insanlar istiyeye isti-
ye ölüyorlar. Zannetmek onları *da* beğeniyorum. Fakat, *اولا* biraz anlı-
yorum. Sen insanlığın asıl tecrübesinden gafilsin ! açlığı, se-
faleti bilmiyorsun. Yanlış anlama, bütün hayatından sıkıntı
akıyor, fakat tabiatın, terbiyen onu görmeğe müsait değil.
Onun da gelecek diye bir vehim aynalanıyor, ona doğru koşu-
yorsun ! sen insan taliinden bahsetme ! kendinden bahset !
~~...~~ *...*

1596 Numaralı Müsvedde

~~İnsan hayatına yakından bakmamaya bir türlü alışamadım. Belki onun için alelade bir çapkın oldum. Ne ise ben yine hikâyeme geliyorum. Evet, her mahrem yerini beni sıkar. Evin üzerine çökmüş gibiydi. Bu hislerden kurtulmak için müsveddelerini okumağa karar verdim. Evvelâ tanzim ettim düzelttim. Bu epeyce zaman aldı. Mümtaz biraz daha muntazam olsana. Sonra okudum. Ne hazin şeyler. Vaz geç, Mümtaz. Hiç istidadın yok. Her cümlede yazacağın şey tükeniyor. Hiç te kısırlığın o bereketli kısırlıklardan, insana yeni ufuklar açan magique sihirli zorluklardan değil. Eminim ki her cümlenin sonunda kafa tasını eline alıyorsun, ve cimbrizle bir tarafında bir şey kaldı mı, bir şeycikler bulabilirmiyim? diye düşünüyorsun. Daha fenası da var. Galiba masanın başına için ve başın boş oturuyorsun. Bu masa Beş on sahife okuduktan sonra, bu masa başında çektiğin başında geçirdiğin işkence saatlarını sıkıntıları düşündüm ve sana acıdım; şair, muharrir olmanı hiç tavsiye etmediğim halde! vaz geç Mümtaz, vaz geçmezsen bile hiç olmazsa şiire ayırdığın kelimelerle nesir öbürlerini yazmaktan vaz geç. Otuz sahife okudum, fakat bir satırı bile hoşuma gitmedi. Daha okurdum; bilirsin ki seni beğenmem, fakat severim! Ama fakat senin insan taliinden bahsetmeğe ne hakkın var Mümtaz? Aşk gibi tabii bir iş üstünde bu kadar geciken bir insanın! Sen sevgilinden bahset; onun güzelliğini öv; Boğazda ışık oyunları seyret, mezar taşında keramet, eski musikide dirayet vehmet! Görmüyormusun dışarda geniş hareket var! İnsanlar istiyeye istiyeye ölüyorlar. Zannetmek onları da beğeniyorum. Fakat, ne olsa biraz anlıyorum. Sen insanlığın asıl tecrübesinden gafilsin! açlığı, sefaleti bilmiyorsun. Yanlış anlama, bütün hayatından sıkıntı akıyor, fakat tabiatın, terbiyen onu görmeğe müsait değil. önün da gelecek diye bir vehim aynalanıyor, ona doğru koşuyorsun! sen insan taliinden bahsetme! kendinden bahset! eiltlerle yaz, doldur!~~

Galileo

Handwritten notes in Arabic script, including the name 'Galileo' and other illegible text.

Asıl insan talii işte burada. İnsan Karısının akraba-
sıyla evlendiğim gündenberi bana ruh ahenginden bahsetti.
Bunu ben de biliyordum. Bu yüzden içimde durmadan katliamlar
tertiplettim. Fakat heyhat ! şahsiyetimizi yapan parçalar
bir defasında ölen cinsten değililer. Orta oyunundaki aptal
uşak, münasebetsiz vakitlerde gelmeği adet edinmiş alacaklı
gibi şimdi öldürdüğüm biraz sonra karşıma çıkabiliyordu . Bu
kadar kalabalığı kendinde taşımanın, sonra da tek bir insan
olarak yaşamanın güçlüğü ! fakat daha fenası, asıl hayvanın ,
en iptidaî olanın içimizde her an tetikte durması, ilk fır-
satta canlanması, etrafında ne varsa hepsini birden somurup
yutması... o bitmeyen açlıklar, tükenmeyen susuzluklar...

sonra herşey bittikten sonra, onun çok doymuş olmaktan çatla-
ması, hepsinin birden tekrar ortaya çıkması, üzerlerindeki
irin ve bağırsak parçalarını silkerek kımıldamaları, oyuna
girmeleri.

Bir gün yanımda insanlığın destanından bahsediyordu-
muz ! bilmem hatırladın mı ? ben o gece Hayvanlar diye iki
perdelik bir piyes şeması yazdım . Perde Iuh'un gemisi gibi
her cinsten bir yığın hayvanın bir araya toplandığı bir yerde
geçiyordu . Hayvanlar kendi aralarında konuşuyorlar , döğü-
şüyorlar, birbirlerine oyun oynuyorlar, tavizat veriyorlar,
hülâsa tıpkı insanların aralarında yaptıkları şeyi yapıyorlar
ve hayvanca yapıyorlardı . yahut sade şema olduğuna göre
yanmalarını istiyordum . Fakat Sahnenin dışarısı bir kafa
tası şeklinde idi ; ve istiyordum ki sahnedeki her esaslı
harekete bir iştihanın tatminini gösteren bir musiki parça-

fakat ben kalsa

adına

854 Numaralı Müsvedde

Galiba asıl insan talii işte burada. İhsan karısının akrabasıyla evlendiğim gündenberi bana ruh ahenginden bahsetti. Bunu ben de biliyordum. Bu yüzden içimde durmadan katliamlar tertip ettim. Fakat heyhat! şahsiyetimizi yapan parçalar bir defasında ölen cinsten değiller. Orta oyunundaki aptal uşak, münasebetsiz vakitlerde gelmeği adet edinmiş alacaklı gibi şimdi öldürdüğüm biraz sonra karşıma çıkabiliyordu. Bu kadar kalabalığı kendinde taşımanın, sonra da tek bir insan olarak yaşamanın güçlüğü! fakat daha fenası, asıl hayvanın, en iptidaî olanın içimizde her an tetikte durması, ilk fırsatta canlanması, etrafında ne varsa hepsini birden somurup yutması. o bitmeyen açıklıklar, tükenmeyen susuzluklar... sonra, her şey bittikten sonra, onun çok doymuş olmaktan çatlaması; demin yuttuklarının hepsinin birden tekrar ortaya çıkması, üzerlerindeki irin ve bağırsak parçalarını silkerek kımıldamaları, oyuna tekrar girmeleri.

~~Bu kadar kalan~~ Zannetme ki bütün bunları yalnız kendim için söylüyorum. Hepimiz böyleyiz. ~~Hepimiz~~ Belki bazı insanlar kendilerini zapt ediyorlar ve muayyen bir hiddette tutuyorlar. Onlar hayat gemisini idare edebilenler, anadan kaptan doğanlardır. Fakat emin ol ki onlar da ölüyorlar. Rahat bir döşekte, bir ismin, bir işin etrafında kabuklaşarak ölebilmek için kendisinin ne kadar gafili olmak lazım! ~~Hayır, asıl contre point~~ içimizde. Bazıları İhsan gibi ~~bunu~~ hiçbir şey kaybetmeden de bunu yapıyorlar. Fakat o zaman da bunun cazibesi kayboluyor. Mütemadiyen şarabı sulandırırıyorsun!

~~Bir gün yanımda insanlığın destanından bahsediyordunuz! bilmem hatırladın mı? ben o gece Hayvanlar diye iki perdelik bir piyes şeması yazdım düşündüm. Birinci perde Nuh'un gemisi gibi her cinsten bir yığın hayvanın kendi aralarında konuşuyorlar, doğuşuyorlar, birbirlerine oyun oynuyorlar, tavizat veriyorlar, hülâsa tıpkı insanların aralarında yaptıkları şeyi, yapıyorlardı. fakat en kaba Ve hayvanca şeklinde yapıyorlardı, yahut sade şema olduğuna göre, yapmalarını istiyordum. Fakat Sahnenin dışarısı bir kafatası şeklinde olacaktı idi; ve istiyordum ki sahnedeki her esaslı harekete bir iştihanın tatminin gösteren bir musiki parça~~

ve 4
sı ve ışık oyunu rahat etsin . ~~Bununla beraber~~ içerde de
hakiki bir hayvan döğüşü egsin. Perdenin sonunda bir ses
hepsini birden bastırıyor "Artık dağılmamız lazım ! bir
birimizi anlamamız imkânsız ve ~~he~~ hepimiz yorgunuz !" diyor
ve perde kapanıyordu . İkinci perde bir saray ve cadırda
geçiyordu . Orada Mormota^{ya} İmparatoru ^{ya} gıybetinin , vezir-
lerinin arasında hasta ve yorgunluktan harap görünecekti.
Bütün hayvanlar teker teker ~~oraya~~ mabeynci tarafında ^{acıs} soku-
lacaklardı. Hükümdar ilk önce onlara kim olduklarını so-
; onlar" iştahanız efendimiz, sevginiz efendim, ^{is} vefanız efen-
dimiz, dostluğunuz efendimiz..." diye cevap verecekler ve
sonra "neye geldiniz ?" deyince ^{is} bu izin istemiye, daha doğru-
su size vedaa geldik !" diyecekler, o zaman hükümdar, ^{is} peki,
anlattığıınıza göre hepimiz bir şemsiniz, siz gidince ben
ne yaparım ?" diye soracaktı. Hayvanların hepsi birden buna
ölürsünüz efendim, ölürsünüz !... cevabını vereceklerdi.
O zaman hükümdar, ^{is} demek ölüm bir hayvan ahırının kapısını
açmaktan başka bir şey değil, öyle mi ?" diyecek ve ^{is} tam
bir sükunet içinde ^{is} ben o zamanlar bizi ihtiraslarımızın
idare ettiğine kanidim ; bir cin gibi, şeytan, geçici veya
devamlı bir hastalık gibi bize musallat olan ihtiraslar...
Halbuki şimdi bir insanda bir kaç kişinin birden vücuduna
inaniyorum. Belki piyеşⁱ bunun için yazmadım ! halbuki değış-
tirmesi çok kolaydı .
Tabii sen ucuz felsefe diyeceksin ; ve bana güleceksin.
Doğru , ben de biliyorum ki marifet ölmek değil, yaşamak,
hayata katlanmak, ne kadar fırtınalı havada olursa olsun
gemiye limana kadar götürmek, orada bir şamandıraya, bir
iskeleğe bağlamaktır.

1558 Numaralı Müsvedde

sı ve ışık oyunu refakat etsin. ~~Bununla beraber~~ ve içerde de hakiki bir hayvan dönüşü geçsin. Perdenin sonunda bir ses hepsini birden bastırıyor. “Artık dağılmamız lazım! Birbirimizi anlamamız imkânsız ve hepimiz yorgunuz!” diyor ve perde kapanıyordu. İkinci perde bir saray veya çadırda geçiyordu. Orada Mormota~~nı~~ya İmparatoru maiyetinin, vezirlerinin arasında hasta ve yorgunluktan harap görünecekti. Bütün hayvanlar teker teker ~~oraya~~ mabeynci tarafından içeriye sokulacaklardı. Hükümdar ilk önce onlara kim olduklarını soracak; onlar “iştahanız efendimiz, sevginiz efendimiz, vefanız efendimiz, dostluğunuz efendimiz...” diye cevap verecekler ve sonra “neye geldiniz?” deyince, “izin istemiye, daha doğrusu size vedaa geldik!” diyecekler, o zaman hükümdar, “peki, anlattığınıza göre hepiniz bir şeysiniz, siz gidince ben ne yaparım?” diye soracaktı. Hayvanların hepsi birden buna “ölürsünüz efendim, ölürsünüz!...” cevabını vereceklerdi. O zaman hükümdar, “demek ölüm bir hayvan ahırının kapısını açmaktan başka bir şey değil, öyle mi?” diyecek ve tam bir sükûnet içinde ölecekti. Ben o zamanlar bizi ihtiraslarımızın idare ettiğine kaniidim; bir cin gibi, şeytan, geçici veya devamlı bir hastalık gibi bize musallat olan ihtiraslar... Hâlbuki şimdi bir insanda birkaç kişinin birden vücuduna inanıyorum. Belki piyesi bunun için yazmadım! hâlbuki değiştirmesi çok kolaydı.

Tabii sen ucuz felsefe diyeceksin; ve bana güleceksin. Doğru, ben de biliyorum ki marifet ölmek değil, yaşamak, hayata katlanmak, ne kadar fırtınalı havada olursa olsun gemiyi limana kadar götürmek, orada bir şamandıraya, bir iskeleye bağlamaktır.

1573 Numaralı Müsvedde

iskele çivisine bağlamaktır. Romancılar ayrı ayrı insanlarla hayat kumaşını dokumağa çalışıyorlar. Fakat insan nedir? ve hakikaten bir tek olan insan var mıdır? Bunu hiç düşünmüyorlar. Düşünmedikleri için de fikirle insanı karıştırıyorlar. Hâlbuki asıl kumaş içimizde dokunuyor. Meselâ al beni. Ben kaç kişiyim zannediyorsun! ölüme en fazla yakın bulunduğum şu dakikada bile içimde haç⁸ his duygu birden çarpışıyor; hisleri bırak. Zihnim haç⁹ şeyi birden düşünüyor. Bir taraftan senin beni tepemde iki yüz mumluk bir lamba ile -salonun lambasını hole taşıyorum!- hâlde asılı gördüğün zamanki halini düşünüp gülmek istiyorum; öbür tarafta Nuran'ın seninle Fatma arasındaki çırpımışını düşünüyorum. İçim eziliyor. Karımın bu kadar kepaze şekilde ölümümü işidince koparacağı kıyameti düşünüyorum; adeta bu işten tiksiniyorum. Karımı sen tanırsın, o hayatta anlatacak bir kederi olunca kendisini bulanlardandır. Birdenbire ne kadar değişir, el yüz her şey tazelenir. Hiçbir hatibe nasip olmayan bir talakatla söz, işaret, feryat, sızlanma birbirine karışır. "Ah kardeşim! -bir el işareti,- başıma gelenleri bilmezsin? -muzdarip bir bakış,- düşün bir kere biçareyi..." mendili arama, ah iki çocukla kaldım; -beş damla göz yaşı ve burun çekmeler;- ~~daha evlendiğimizden onbir sene olmadan...~~ evet bütün bunlara fırsat vermemeliydim diyorum. Nihayet İhsan'ı düşünüyorum, onun hiç bir kimsenin itiraz edemeyeceği bir cümle ile bu işin mukadder oluşunu anlatmasını düşünüyorum. Evet itiraz kabul etmemesiyle gülünç, kat'î, ~~deterfizmaturnalerinden yeni çıkmış~~ birkaç cümle. Meselâ şu cinsten bir cümle! "ıntibaksız adamdı biçare... o kadar havada insan yaşayamayız ki..." hayır olmadı, İhsan kolaylıkla taklit edilmiyor. "Suat bir tezatlar yığınydı. Bir tarafta korkunç bir

⁸ "kaç" olmalı.

⁹ "kaç" olmalı.

*en zalim
zalim* 2

sansuallizm, öbür tarafta ~~zalıma~~ haline gelmiş bir günah duygusu...' fakat İhsan taklit edilmiyor . Sakın bunları söyledim diye İhsan'ı sevmediğimi sanma ! o büyük adamdır Suat. Hem çok büyük adam. Yalınız bir tek kabahatı var; kitap gibi konuşuyor. Hatta kitap gibi düşünüyor, ne dehşetli şey değil mi ? Kitap gibi düşünmek ! yani tecrit ve tasnif ederek, varılacak yeri bilerek... ben bir lafirende dolaşır gibi konuşurum. Sen bir saat rakkası gibi iki haddin arasında gidersin. O ise daima terkinin peşinde. Düşüncesinin ışığında ve düşüncesinin yolunda muayyen hedefe doğru yürür gibi konuşur. Fakat asıl meseleye gelelim. Bu düşündüklerimi de bir tarafa bırak ! şahsiyetimizi düşün ! bu zavallı dostunda kaç türlü insan var *st* tasavvur edersin ? ~~Suat bey,~~ *insiz* ve münkir, mistik, şaşırtmaktan hoşlanan adam, hissî insan, maskara, ciddî iş adamı , rate aktör, hiç olmazsa dış tarafı kurtaran aile reisi, sinik çapkın... daha sayayım mı Mümtaz ?

çalışan

1554 Numaralı Müsvedde

sansualizm, öbür tarafta ~~zalim-zulüm~~ en zalim haline gelmiş bir günah duygusu..." fakat İhsan taklit edilmiyor. Sakın bunları söyledim diye İhsan'ı sevmediğimi sanma! o büyük adamdır Suat. Hem çok büyük adam. Yalnız bir tek kabahatı var; kitap gibi konuşuyor. Hatta kitap gibi düşünüyor, ne dehşetli şey değil mi? Kitap gibi düşünmek! yani tecrit ve tasnif ederek, varılacak yeri bilerek... ben bir labiret~~ent~~le dolaşır gibi konuşurum. Sen bir saat rakkası gibi iki haddin arasında gidersin. O ise daima terkibin peşinde. Düşüncesinin ışığında ve düşüncesinin yolunda muayyen hedefe doğru yörür gibi konuşur. Fakat asıl meseleye geelim. Bu düşündüklerimi de bir tarafa bırak! şahsiyetimizi düşün! bu zavallı dostunda kaç türlü insan var tasavvur edersin? ~~Suat~~ **Bey**, Dinsiz ve münkir, mistik, şaşırtmaktan hoşlanan adam, hissî insan, maskara, ciddî iş adamı, rate aktör, hiç olmazsa dış tarafı kurtar~~an~~mağa çalışan aile reisi, sinik çapkın... daha sayayım mı Mümtaz?

Evet insan tali kelimesini görünce durdum. İlk önce müsveddelerini sobaya atacaktım; ~~Fakat üşendim.~~ Sadece masanın önünden kalktım. İnsan taliinden bahsetmege hakları olduğuna sandığım insanlara gittim. Gramofon zaten açıktı. Debussy'nin Noeturne' ~~unu~~ buldum. Fakat sonuna kadar dinliyemedim. Sadece güzeldi. Ben keskin birşey istiyordum. ~~Sizde, Kimde~~ bulacağımı biliyordum; fakat başka yerde aramağı tercih ediyordum. Tanhauser'i çaldım. Tutmadı. Borodine fazla saflıyet altında gizlenmiş iddia gibi göründü. Tekrar Noeturne'e döndüm. Nihayet Bethoven' ~~çalmadan odadan çıktım.~~ Yatak odasına g~~g~~ettim, pencereyi açtım. ~~Karşısındaki ve;~~ keskin bir ay ışığı vardı. Apartmanların iç avlularının henüz dolmamış vapur anbarlarını andıran sefaletini seyrettim. Karşı evin balkonunda bir kedi, dışarıya asılmış bir tel dolabını beyhude yere zorluyordu. Nihayet muvaffak olamayacağını anladı. Keskin bir sesle miyavladı ve sırtını kabartarak yörüdü; gözden kayboldu. Zaten artık iştihasının macerası beni alakadar etmiyordu; Yani başındaki evde bir ışık yanmıştı. Galiba pansiyon oturan iki kadın perdeyi kapatmayı akıllarına getirmeden soyunmağa başladılar. Bar artisti,flan gibi bir şey olacaktı. Yorgun ve sarhoştular; hemen hemen gözümün önünde soyundular. Bir yığın ipekli, tül, kumaş üstüste atıldı; — pencere önünde daha fazla durmadım. Punu kendim için değil, senin için yapmadım. Sen o kadar afiş insan-sın ki! — ne yapacağımı bilmiyordum, can sıkıntısı içinde kıvranıyordum. Nihayet masalardan birinin üstünde bir uyku ilâci buldum. Bütün ömrümde kullanmamıştım. ~~Küçük bir şişe idi bu. Nispeten uyku ilâçlarına bir yığın vesim yapmıyordum. En son kor-~~ ~~primede en aşağı yetmiş, seksen saatlik uyku vardı ve her saat~~

1555 Numaralı Müsvedde

Evet insan talii kelimesini görünce durdum. İlk önce müsveddelerini sobaya atacaktım; belki seni de bu dertten kurtarırdım. Fakat üşendim. Sadece masanın önünden kalktım. İnsan taliinden bahsetmeğe hakları olduğunu sandığım insanlara gittim. Gramafon zaten açıktı. Debussy'nin Nocturne'ünü buldum. Fakat sonuna kadar dinliyemedim. Sadece güzeldi. Ben keskin bir şey istiyordum. Sizde, Kimde bulacağımı biliyordum; fakat başka yerde aramağı tercih ediyordum. Tanhauser'i çaldım. Tutmadı. Borodine fazla safiyet altında gizlenmiş iddia gibi göründü. Tekrar Nocturne'e döndüm. Nihayet Bethoven çalmadan odadan çıktım. Yatak odasına geçtim, pencereyi açtım. Karalanmıştı ev değişti ve; keskin bir ay ışığı vardı. Apartmanların iç avlularının henüz dolmamış vapur anbarlarını andıran sefaletini seyrettim. Karşı evin balkonunda bir kedi, dışarıya asılmış bir tel dolabını beyhude yere zorluyordu. Nihayet muvaffak olamayacağını anladı. Keskin bir sesle miyavladı ve sırtını kabartarak yörüdü; gözden kayboldu. Zaten artık iştihasının macerası beni alakadar etmiyordu; Yani başındaki evde bir ışık yanmıştı. Galiba pansiyon oturan iki kadın perdeyi kapatmayı akıllarına getirmeden soyunmağa başladılar. Bar artisti, flan gibi bir şey olacaklardı. Yorgun ve sarhoştular; hemen hemen gözümün önünde soyundular. Bir yığın ipekli, tül, kumaş üstüste atıldı; -pencere önünde daha fazla durmadım. Bunu kendim için değil, senin için yapmadım. Sen o kadar afif insansın ki!- ne yapacağımı bilmiyordum, can sıkıntısı içinde kıvranıyordum. Nihayet masalardan birinin üstünde bir uyku ilacı buldum. Bütün ömrümde kullanmamıştım. Küçük bir şişe idi bu. Niçin uyku ilaçlarına bir yığın resim yapmıyorlar. Bu on komprimedede en aşağı yetmiş, seksen saatlik uyku vardı ve her saat

4

aykuda yüzlerce insan, acıip şekil, harikulade vaka, yürüyen
davarlar, konuşan hayvanlar, uçan atlar... işeyi elimde evirdim,
gevirdim. nihayet üç komprime birden içtim. fazla olduğunu bilmiyordum değilim. ~~rahat uyuyamadım~~ diye korkuyordum. Zaten
bir kaç defa çıkıp gitmeyi, geceyi her hangi bir eğlencede
hayvanı öldürerek düşünmüştüm. Fakat ev üzerime çökmüştü.
Niçekim sonrada yıkıldı
iki komprime aldim. Rahat bir uyku hissettim, diğerini
~~çocuklar beraberce davalar zannettiğim kadar parlak olmadı~~
~~üç komprime kafama bir mardane ile vurulmuş gibi tesir yap~~
Neden sonra Sabaha karşı baygınlığa benzeyen uyku du-
ruldu; siyah duvarda bir takım şekiller seçmeğe başladım.
Bunlar her rüyaya benzeyen acıip, ittiratsız hareketler ve
şekillerdi. Fakat rüyaile yürüyen duygu büsbütün ayrıydı.
İçimde büyük bir ^{his} hüzün ve korku ^{duygu} vardı. Niçin korkuyordum ve
neden mahzundum ? Bunu bilmiyordum. Belki de bu duygu en son
gördüğüm rüyanın bende bıraktığı tesirdi . Çok karanlık ,
kömür tozu ^{ve toz} çamurlu bir çukurdan bir türlü çıkamıyordum. Ni-
hayet küçük bir çocuğun yardımıyla buradan kurtuldum. Fakat
ıslak ^{ve} üşüyordum. "güneş , güneş !" diye dişlerim çarpa
çarpa sayıklıyordum. Yanımdaki çocuk, "güneş yok! bilmiyor
musun ?" diyordu .
- Niçin yok ? dedim... ses vermeden kayboldum. Ben etrafıma
bakınırken omuzumdan ^{doğru} bir hıçkırık işittim. Sarı bir ara-
ba atı omuzumdan ^{doğru} ağılıyordu . Hiddetle döndüm, O zaman
verde bana çocuğun, deminki çocuğun ölüsünü gösterdi. "çabuk,
çabuk... ^{beni} gizliyelim ! yoksa seni mahvederler..." arka-
sındaki arabaya bindi, ^{hem} Hem ağlıyor, hem koşuyordu; ben kuca-

1556 Numaralı Müsvedde

uykuda yüzlerce insan, acaip şekil, harikulade vaka, yürüyen duvarlar, konuşan hayvanlar, uçan atlar... şişeyi elimde evirdim, çevirdim. Nihayet üç komprime birden içtim. Fazla olduğunu bilmiyor değildim. Fakat uyuyamam diye korkuyordum. Zaten bir kaç defa çıkıp gitmeyi, geceyi her hangi bir eğlencede içimdeki hayvanı öldürerek geçirmeyi düşünmüştüm. Fakat ev üzerime çökmüştü. Nitekim sonrada yıkıldı.

İki üç komprime aldım. Rahat bir uyku her şeyi düzeltir, diyordum. Fakat rüyaları hesaba katmamıştım.

Bununla beraber rüyalar zannettiğim kadar parlak olmadı. Ben gerek bütün perdelerini sıyırdığım senin hayatına, gerek beni o kadar rahatsız eden çocukça merakıma layık onunla eğlenen rüyalar göreceğimi sanmıştım. Bu merak bu tecessüs yüzünden kendime bir yığın sıkıntı çıkarmıştım, icat etmiştim. Elimde istese idim elimde yürüyen o hamam böceği gibi silkinip atabileceğim bir yığın sıkıntı... İşte rüyalarımın bütün bunlardaki komik tarafı, komiği bana göstereceğini ümit ediyordum. Üç komprime kafama bir merdane ile vurulmuş gibi tesir yapmıştı etti. Neden sonra Sabaha karşı baygınlığa benzeyen uyku duruldu; şekiller meydana çıktı; siyah duvarda birtakım şekiller seçmeğe başladım. Bunlar her rüyaya benzeyen acaip, ittatsız hareketler ve şekillerdi gölgelerdi. Fakat rüya ile atbaşı yürüyen duygu büsbütün ayrıydı. İçimde büyük bir hüzün ve korku ve hüzün vardı. Niçin korkuyordum ve neden mahzundum? Bunu bilmiyordum. Belki de bu duygu en son gördüğüm rüyanın bende bıraktığı tesirdi. Çok karanlık, kömür tozu ve katran çamurlu bir çukurdan bir türlü çıkamıyordum. Nihayet küçük bir çocuğun yardımıyla buradan kurtuldum. Fakat ıslaktım ve üşüyordum. "güneş, güneş!" diye dişlerim çarpa çarpa sayıklıyordum. Yanımdaki çocuk, "güneş yok! bilmiyor musun?" diyordu.

-Niçin yok? dedim... ses vermeden kayboldu. Ben etrafıma bakınırken omuzumdan doğru arkamda bir hıçkırık işittim. Sarı bir araba atı omuzumdanun üstüne doğru ağlıyordu. Hiddetle döndüm, O zaman yerde bana çocuğun, deminki çocuğun ölüsünü gösterdi. "çabuk, çabuk... bunu gizliyelim! yoksa seni mahvederler..." arkasındaki arabaya bindim. Hem ağlıyor, hem koşuyordu; ben kuca-

ğında çocuk titriyordum...

Silkinerek uyandım. Çenelerim birbirine vuruyordu. Bir müddet olduğum yerde korka korka bakındım. Sonra yerimden fırladım. Saata baktım, Dokuz buçuktu. Derhal giyindim. /Çıktım . Niye-
tim bu eve bir daha girmemektir. Beyoğlunda sağa sola dolaştım. İnce bir kar hâlâ devam ediyordu. Bir lokantada yemek yedim; sinamaya girdim. İçimde büyük bir kurtuluş hissi vardı. Bir daha bu eve girmiyecem, senin hayatını karıştırmıyacaktım. Nuran'ın anahtarını bulduğum geceye , hatta sizleri tanıdığım günlere lanet ediyordum . Kendimi bir çamaşır dolabında kirli çamaşırları karıştırırken burnunu akrep sokan bir köpeğe benzetiyordum. Çünkü saatlar geçtiği halde hâlâ gecenin manasız azabını unutamamıştım. Herkesin hayatı kendisininindir; ne anlamamız, yaşamamız ihtimali var, diyordum. Fakat bu cins düşüncelerle teselli edilebilecek halde değildim. Sanki hâlâ rüyamda gördüğüm o kule rengi zayıf atın çektiği yük arabasında idim ve hâlâ niçin ve nasıl öldürdüğümü bilmediğim küçük kızın ölüsü kucaklarımda idi. Hâlâ onun susmuş yüzüne bakıyordum. Kulaklarında telkari top küpeler vardı ve saçlarını başının iki yanına toplamıştı. Kendi kendime, hep niçin , niçin diyordum. Akşama doğru bu tam bir ~~hallucination~~ ^{barsam} oldu . Ve ben avukatımın bürosuna o araba ile, o kız çocuğu ile gittim diye bilirim. Karım davasız ayrılmağı kabul etmiyordu. " çocuklarımla saadetini müdafaa edeceğim..." diyormuş. Hakikatte çocukları benden tam ayırmağa çalışacaktı. " Barışmağa hazırım. Zaten bütün ömrümü ona verdim..." bir nevi mide bulanması ile yazlıhaneden çıktım. Edikleri doğru idi. Bütün ömrünü

1557 Numaralı Müsvedde

ğında çocuk titriyordum...

Silkinerek uyandım. Çenelerim birbirine vuruyordu. Bir müddet olduğum yerde korka korka bakındım. Sonra yerimden fırladım. Saata baktım, Dokuz buçuktu. Derhal giyindim. sokağa çıktım. Niyetim bu eve bir daha girmemektir dönmemekti. Beyoğlunda sağa sola dolaşım. İnce bir kar hâlâ devam ediyordu. Bir lokantada yemek yedim; sinamaya girdim. İçimde büyük bir kurtuluş hissi vardı. Bir daha bu eve girmeyecek, senin hayatını karıştırmıyacaktım. Nuran'ın anahtarını bulduğum geceye, hatta sizleri tanıdığım günlere lanet ediyordum. Kendimi bir çamaşır dolabında kirli çamaşırları karıştırırken burnunu akrep sokan bir köpeğe benzetiyordum. Çünkü saatlar geçtiği halde hâlâ gecenin manasız azabını unutamamıştım. "Herkesin hayatı kendisindedir; ne anlamamız, ne yaşamamız ihtimali var!" diyordum. Fakat bu cins düşüncelerle teselli edilebilecek halde değildim. Sanki halâ rüyamda gördüğüm o kule rengi zayıf atın çektiği yük arabasında idim ve halâ niçin ve nasıl öldürdüğümü bilmediğim küçük kızın ölüsü kucaklarımda idi. Hâlâ onun susmuş yüzüne bakıyordum. Kulaklarında telkâri top küpeler vardı ve saçlarını başının iki yanına toplamıştı. Kendi kendime, hep niçin, niçin diyordum. Akşama doğru bu tam bir halucination birsam oldu. Ve ben avukatımın bürosuna o araba ile, o kız çocuğu ile gittim diyebilirim. Karım davasız ayrılmağı kabul etmiyordu. "çocuklarımla saadetini müdafaa edeceğim..." diyormuş. Hakikatte çocukları benden tam ayırmağa çalışacaktı. "Barışmağa hazırım. Zaten bütün ömrümü ona verdim..." bir nevi mide bulantısı ile yazıhaneden çıktım. Dedikleri doğru idi. Bütün ömrünü

56

bana vermişti . Fakat bu hediye bana fazla geliyordu . İlk önce bu ömür /tüy gibi hafif adımlarla hayatımda gezinmişti . Sonra gittikçe ağırlaşmış, gittikçe ezici olmuştu . Şimdi ise bana nefes alacak delik bırakmıyordu . Nefse karşı işlenmiş büyük bir günah gibi üzerime çökmüştü. Şurası muhakkak ki Afife hiç bir zaman kendini anlamadı. O otuzbeş yaşının kutbunda bir genç kız , hatta kelebek hafifliğiyle yaşamak istedi. Beni rahat bıraksaydı, belki de hakkı olan fakat bence imkânsız şeyleri istemeseydi, her hareketimi dayak yemiş köpek bakışlarıyla takip etmeseydi, mütemediyen konuşmasa, şikâyet etmeseydi, hülâsa içime her hareketimden hesap vermeğe mecbur olduğum bir azap bir ~~operatifler~~ silsilesi gibi ~~ye~~leşmeseydi, çehresini vicdan azaplarımın aynası yapmasaydı belki de onunla ayrılmayı ciddiyetle düşünmezdim.

Fakat Afife cennetin anahtarlarını hakikaten ellerinde tutan nedir insanlardandır . Onunla bir kaç sene bir arada oturup ta cennetlik olmamak imkânsızdır . Bununla beraber avukatla konuşurken içime o zamana kadar duymadığım bir üzüntü göktü, çocuklarımı bir daha görememekten korktum. Barışmak için eve gitmek istedim .

~~ماتت في سنة 1959 في مدينة القاهرة~~

2850 Numaralı Müsvedde

bana vermişti. Fakat bu hediye bana fazla geliyordu. İlk önce bu ömür tüy gibi hafif adımlarla hayatımda gezinmişti. Sonra gittikçe ağırlaşmış, gittikçe ezici olmuştu. Şimdi ise bana nefes alacak delik bırakmıyordu. Nefse karşı işlenmiş büyük bir günah gibi üzerime çökmüştü. Şurası muhakkak ki Afife hiçbir zaman kendini anlamadı. O otuz beş yaşının kutbunda bir genç kız, hatta kelebek hafifliğiyle yaşamak istedi. Beni rahat bıraksaydı, belki de hakkı olan fakat bence imkânsız şeyleri istemeseydi, her hareketimi dayak yemiş köpek bakışlarıyla takip etmeseydi, mütemadiyen konuşmasa, şikâyet etmeseydi ve konuşulacak yerde susmasa idi, hülasa içime her hareketimden hesap vermeğe mecbur olduğum bir azap bir ~~eparetifler~~ emirler silsilesi gibi yerleşmeseydi, çehresini vicdan azaplarımın aynası yapmasaydı belki de onunla ayrılmayı ciddiyle düşünmezdim.

Fakat Afife cennetinin anahtarlarını hakikaten ellerinde tutan nedir¹⁰ insanlardandır. Onunla birkaç sene bir arada oturup ta cennetlik olmamak imkânsızdır. Bununla beraber avukatla konuşurken içime o zamana kadar duymadığım bir üzüntü çöktü, çocuklarımı bir daha görememekten korktum. Barışmak için eve gitmek istedim. ~~Mahkeme, şahitler, gidip-gelmeler, bütün o gidip-gelmeler önünde sıkıcı bir yağın tesadüfiyle~~

¹⁰ "nadir" olmalıdır.

1592 Numaralı Müsvedde

bilhassa onu örnek alarak yapılmıştı. Vitrinin içinde noel pamukları arasında –bileceğin tabirle çok suni ve bu yüzden mutlak bir kış ortasında, sırtında samur renkli bir kürk saçları adeta rüzgârla taranmış, yüzü mücerret tarafından zaptedilmiş– Bu da senin cümlendir Mümtaz–

Bekliyen bu mankeni birkaç dakika seyrettim. Bunun bir eşini yaptırmak ve etrafına muhtelif vaziyetlerde bir yığın erkek mankeni koymak, böylece o holde küçük bir sahne tanzim etmek aklıma geldi. Bunlar bu akşam için hazırladığım büyük sahnenin ilk ve çok acemi denemeleriydi Mümtaz! Dedim ya Mümtaz, bir fikir ne kadar güç, adım adım bulunuyor! Yahut bir fikrin şekil alması! çünkü fikir vardı, fakat ona şekil vermek istiyordum! fikir seni rahatsız etmektir, ve bunu candan istiyordum. Fakat nasıl bir sahne yapacaktık! Mesela a la Titien bir yıkanan suzan' mı? düşün bir kere havlular içinde bir Nuran, ve sen, yaşar budalası, ben, Sabih, Sakıp bey, Fahir, Yaşar'ın monden dostları uzaktan bir manianın arkasından onu seyrediyoruz. Tabii çocukça! yahut bir taht üzerinde kucığında Fatma ile oturmuş bir Meryem ana Nuran ve yine hep birden etrafında bizler. Yahut yalnız sen! Elinde sıcaık kalbin, hakiki bir koyun yüreği tabii– diz çökmüş Fatma'ya uzatıyorsun! o birkaç gün Mümtaz, hep bunu düşünerek geçirdim. Fakat hiç biri bana layık şeyler değildi. Sana layık değildi demiyorum Mümtaz, çünkü sen her türlü alaya müstahaksın! fakat bana, benim dehama layık değildi. Bunlar kapıdan fırlatıp attığın anda mevcut olmayacak şeylerdi. Hâlbuki ben öyle bir şey istiyordum ki ömrünün sonuna kadar unutmasın.

Böylece Her gördüğüm şeyle şey bana bir takım fikirler veriyor, fakat hakikaten bu anahtarla ne yapacağımı bilmiyordum. Bununla beraber muntazaman eve geliyor, uzun uzun kalıyordum. Bir keresinde ben içerde iken kapı açıldı. Ve sen girdin. Ben¹¹ portmantonun arkasına büzüldüm. Zavallı Mümtaz, ne kadar bedbahttın o gün! Yüzün sapsarıydı ve gözlerinde ağlamak ihtiyacı vardı.

Beni bittabi görmedin. Ben holde sen odada bir evde yarım saat¹² baş başa geçirdik. Seni bir türlü bırakıp gidemiyordum.

¹¹ "ben" den sonra iyice karalandığı için okunamayan bir kelime vardır.

¹² "saat" ten sonra iyice karalandığı için okunamayan bir kelime vardır.

İbrahim ŞAHİN

O gün senin ızdırabına şahit oldum. Daha doğrusunu istersen bozulmuş asabını nasıl çıldırttığını ~~bir daha~~ gördüm. Fakat darılma! Bu akşam bu mektubu yazmam da gösteriyor ki asab dediğimiz şey bozulmak içindir. Evet senin hayatının etrafında bu kadar yakından ve sadece bir şaka yapmak arzusuyla dolaşırken ben kendim de asabımı bozdum. Hakikaten ~~ne istiyordum~~ istediğim bir şakadan başka bir şey değildi; kuvvetlice bir şaka. Fakat öyle bir şaka ki senin ~~o libidik~~ o libidik kafana, o acayip masal torbasına yerleşsin ve bir peyzaje hâkim

1600
-101-
ادنی ضحیٰ ایچمه پر فراهه کیب عمر شیخا! ایچمه! -
لارادنه

قطره پر تو - تو ایچمه کیب بو یولون
وقتش هوقه کیب کیب کیب
کله ده کیب - ده
توانه تقا دت ایچمه -
بایلدور

onu sepetmiş bir harabe gibi oradan bütün ömrünü idare etsin !
niçin sana bu kadar düşmanım Mümtaz? Fakat bunu anlatmak için
daha vaktimiz var, şimdi Ben fikrin doğuşunu anlatmak istiyorum.
Ah bu tesadüflerde beni görseydin Mümtaz, Kendime lâyük hiç bir
şey bulamıyor ve üzülüyordum . Fakat boş ta durmuyordum Evi-
nin etrafında dolaşıyor, kân seni takip ediyor, kân Nuran'ın
karşısına - tabii çok uzaktan bir ummacı gibi çıkıyor, onu kor-
kutuyor, buluşmalarını imkânsız yapıyordum . Dalgın, hiç ha-
bersiz , kendi içime dalmış gözleriyle hakikaten beni beğenir-
din ! sonra seninle Sünbül hanımın evden çıkmasını bekliyor ^{niçin} ^{deni}
o zaman eve giriyor, holde oturuyor, bu harikulade atmosferi,
tıpkı senin İstanbul ¹⁹⁰⁹ gezisi için kullandığın metodu taklid edere
k adeta kokluyor, onunla dolmağa çalışıyor, onun bende konuşma-
sını istiyordum . Birgün eve girerken Helmine'yi - şu Boyacıköy'
deki kahveci çırağının metresini kapıdan çıkar gördüm . Ve iti-
raf edeyinki günahını aldım, demek böyle ha ! dedim. Bizim
Mümtaz avlık bigamı yapıyor . Nekadar sevindim bilsen ! düşün
bir kere küçük bir sahne, bir telefon, . fakat Nuran'ın bunu
nasıl ehemmiyet vermeden karşılayacağını düşününce heyecanım
geçti . Kaldığı Helmine yukarı kattaki Macar kürkünün dostuy-
muş ve Amerika'ya gideceklermiş ! bunu ertesi günü öğrendim ve
senin evine davet ettim . Ona Nuran'ın geceliklerini giydirecek,
odalarda gezdirecek, ^{tin} ^{senin} aşk mabedini kirletecektim . Fakat
kadın razı olmadı ! „ Ben Amerika'ya gideceğim ! „ dedi . Komik
değilmi Mümtaz ? Sadakattan , aşktan, günahattan, azaptan bahset-
ti . Üst kat merdiveninin basamağında bütün ömrünü anlattı .
konuştukça kalem bir yığın tasavvur geliyordu . Ona

1600 Numaralı Müsvedde

onu zaptetmiş bir harabe gibi ömrünü oradan idare etsin! Hakikatte

¹³Onu zaptetmiş bir harabe gibi oradan bütün ömrünü idare etsin! niçin sana bu kadar düşmanım Mümtaz? Fakat bunu anlatmak için daha vaktimiz var, şimdi ben fikrin doğuşunu anlatmak istiyorum. Ah bu tesadüflerde beni görseydin Mümtaz, Kendime layık hiçbir şey bulamıyor ve üzülüyordum. Fakat boş ta durmuyordum. Evinin etrafında dolaşiyor, kah seni takip ediyor, kah Nuran'ın Fakat bir türlü istediğim şeyi bulamıyordum. Vaktimin çoğu hemen hemen sizin mahallede geçiyordu. Bazen Nuran'a tesadüf ediyor yahud da karşısına – tabii çok uzaktan bir ummacı gibi çıkıyor, onu korkutuyor, buluşmalarını imkânsız yapıyordumlaştırıyordum. Dalgın, hiç habersiz, kendi içime dalmış gömülmüş gözleriyle hakikaten beni beğenirdin! sonra biraz uzaktaki bir yere giriyor, seninle Sünbül hanımın evden çıkmasını bekliyordum. O zaman eve giriyor, holde oturuyor, bu harikulade atmosferi, tıpkı senin İstanbul dipeyzajı için kullandığın metodu taklit ederek adeta kokluyor, onunla dolmağa çalışıyor, onun bende konuşmasını istiyordum. Bir gün eve girerken Helmine'yi Bir gün eve girerken Anahid'i – şu Boyacıköy'deki kahveci çırağının metresini kapıdan çıkıyor gördüm. Ve itiraf edeyimki günahını aldım, demek böyle ha! dedim. Bizim Mümtaz avlık bigamı yapıyor. Ne kadar sevindim bilsen! düşün bir kere küçük bir sahne, bir telefon... Fakat Nuran'ın bunu nasıl ehemmiyet vermeden karşılayacağını düşününce biliyordum. Onun için heyecanım geçti. Kaldığı Helmine yukarı kattaki Macar kürkünün dostuymuş ve Amerika'ya gideceklermiş! bunu ertesi günü öğrendim ve senin evine davet ettim. Ona Nuran'ın geceliklerini giydirecek, odalarda gezdirecektim, senin aşk mabedini kirletecektim. Fakat kadın razı olmadı! “Ben Amerika'ya gideceğim!” dedi. Komik değilmi Mümtaz? Sadakattan, aşktan, günahattan, azaptan bahsetti. Üst kat merdiveninin basamağında bana bütün ömrünü anlattı. O konuştuğuca kafama bir yığın tasavvur geliyordu. Onu

¹³ Metnin orjinalinde, bu paragrafin başına eski yazı ile “sah” yazılmıştır.

1599 Numaralı Müsvedde

~~uzun uzadıya~~ Bana söyleyebileceği her şeyi uzun uzadıya dinledikten sonra akşama Novotni'de buluşmağa söz aldım. Ben merdivenlerden indim. O yukarıya kendi evine çıktı.

Bilmem o akşamın tam bir hikâyesini yapmağa burada lüzum var mı? Bu her zaman ve her keste olduğu gibi çılgın bir humma ile başlayan ve en yakıcı istikrahla biten o zevk gecelerinden biri oldu. Yattığımız otel odasında sabaha yakın uyandım, o benden evvel uyanmış, fakat rahatsız etmemek için kımıldamıyordu. Yataktan inmek için yorganı açınca biçare vücudunu adeta nereye gizleyeceğini bilemedi. Kim bilir nasıl bir gözle bakmışımki nerde ise ağlayacaktı. Hâlbuki bu yaz Suadiye plajında onu kahve rengi mayosu içinde ne kadar istemiştim. Çarçabuk giyindim, sokağa fırladım. Daha büyük kahvelerin hiç biri açılmamıştı. Tepe Başında daha ziyade şoförlerin toplandığını küçük bir çaycı dükkânına girdim. Bir saat kadar orada oturdum. İçimde garip bir tiksinti vardı. Ve bu tiksinti etrafımdaki kül rengi sabahla çok garip bir şekilde uyuşuyordu. Her şey yaşamamaktan muzdarip gibiydi. Bir parça daha, biraz daha yığılın ey sisler, ey çamur biraz daha çivikleş ve her şeyi yut! titreye titreye sokaklarda dolaştım. Artık sizi unutmuştum, ne seni, ne evini düşünüyordum! İçimde sadece kaçmak, gitmek arzusu vardı. Bütün günü o hisle geçirdim. Küçük halk kahvelerine gittim, bir takım biçare insanların iskambil oyunlarını seyrettim. Yemiş iskelesinde dolaştım, balıkhaneyi gezdim, ~~vaktiyle~~ bundan yetmiş sene evvelki şairlerimizin toplandığı şadırvanlı bir kahvede muammalı duruşumla kokain ve esrar kaçaklarını ürküttüm. İçimdeki istikrah hissi beni her taraftan koğuyordu. Bir tanıdığa rastgelmek için başvurmadığım çare yoktu, soğuk rüzgârda ve ince karda titreye titreye yürüyordum. Üşüyordum, iğreniyordum, öksürüyordum; insanlar böyle zamanlarda ne kadar değişiyorlar. Zaten herşey

-103-

birden değişmişti , herşey ve herkes sanki birdenbire karşıma
çıkıyor, tehdit eder gibi üzerime doğru yürüyor, sonra kayboluyo
du. Hepsi ~~ben~~^{ona} arızî surette yabancı, fakat biçareliği ile ya-
kındı . Galiba insan yüzünü ilk defa böyle görüyordum . Hiç
bir hayvan bizim kadar mahzun değildir . Ve ne kadar birbirle-
rinden korkuyorlardı . Hepsi kendi benzeriyle ilk temasta bir
dükân kapağı gibi kapanıyordu .

1601 Numaralı Müsvedde

birden değişmişti, herşey ve herkes sanki birdenbire karşıma çıkıyor, tehdit eder gibi üzerime doğru yürüyor, sonra kayboluyordu. Hepsi bana ona arızî surette yabancı, fakat biçareliği ile yakındı. Galiba insan yüzünü ilk defa böyle görüyordum. Hiçbir hayvan bizim kadar mahzun değildir. Ve ne kadar birbirlerinden korkuyorlardı. Hepsi kendi benzeriyle ilk temasta bir dükân kapağı gibi kapanıyordu.

1559 Numaralı Müsvedde

Hatta doğrudan doğruya bir anahtar kaybettiğini söylese idi, bulduğumu ona verirdim. Fakat böyle yapmadı. Çantasına iyice baktıktan sonra oturduğu yeri, koltuğun içe kayan taraflarını bize ne aradığını söylemeden ¹⁴muayene etti. Sonunda omuzlarını silkerek vaz geçti. Hemen herkes ne kaybettiğini soruyordu. O kaçamaklı cevaplarla vazgeçiyor işi kapatıyordu.

Daha o anda bu anahtarın senin evinin anahtarı olduğunu düşünmüştüm! Niyetim ertesi sabah gidip ona iade etmektir. Bu vesile ile bir nevi mahremiyet de tesis edebilirdim—ayrıca benim için mahremiyet kazanacaktım.

~~görmek zevkini hiçbir zaman vazgeçemedim. Onun için anahtarı iade edeceğim yerde herkesle beraber etrafı araştırmağı tercih ettim. Hem arıyor, hem de anahtarı verip vermemeğı düşünüyordum. Dünyada kader denen bir şey varsa o da benim bu birkaç saniyelik tereddüdümdür. Çünkü ondan sonrası bir riyaziye muadelesi kendiliğinden olan biten şeyler, ilk adımın bir ötekini ve daha ötekini doğurmasıdır.~~

~~Nuran gibi anahtarını bulamadı ve biz oldukça canı sıkılan Nuran'ı Yaşar'la beraber evine kadar götürünüz. Niyetim ertesi sabah anahtarını Nuran'a götürmek, bu vesile ile onu sabahleyin evinde görmektir. Bu da benim için bir yığın küçük, memnun edici şeylerle dolu bir ziyaret olacaktı. Fakat ertesi sabah bu anahtarın senin evinin anahtarı olabileceğini düşündüm ve gece karar verdiğim gibi hemen eve gidip iade etmektense her nedense fikrimin doğru olup olmadığını tahkike karar verdim.~~

Görüyorsun ya Mümtaz, bir felâket yahut her hangi bir hadise nasıl adım adım hazırlanıyor; insan ihtiyarîden sakınılmaza doğru adım adım ve çok mantıklı, ~~sade mantık~~ bir yürüyüşle ve kendini ~~daima~~ gidiyor. Başta yüzde yüz hürsün; İkinci adımda bu hürriyet bir parça azalıyor, üçüncü, dördüncü adımda biraz daha... sonra biraz daha azalıyor, ve nihayet ister istemez yürüyecek tek bir yol kalıyor, iradenin şiddetli bir aksülameliyle dönersen ne alâ... ~~O zaman o yolu bütün ömrünce hayret~~ Fakat unutmaki bir kere buraya geldin mi her şey ~~bu yolda~~ neticeye doğru dolu dizgin yürümen içindir artık. Bütün yardımlar, etrafın her kımıldanışı ~~sizi~~ seni oraya doğru iter. O zaman herşey bir faktör psikolojik halini alır bir ruhi amil haline gelir. O sabah ben üçüncü adıma

¹⁴ “muayene” den önce iyice karalandığı için okunamayan bir kelime vardır.

attım. Yani senin evini öğrenmeğe teşebbüs ettim. Bunun ne kadar kolay olacağını biliyordum. Bir gün evvel Nuran sana verdiği sözü tuta-

-104- 116

بن قوتلیدی .

muştum . Ve onun cebimde oluşu şimdi yine ~~adeta tehdid ediyor-~~
~~du~~ . Nihayet yine Sabih'lara gitmeğe karar verdim . Orada
içilir, konuşulurdu . ~~Vakıta böyle bir akşam da benim için~~
~~hiç de rahat birşey olmayacaktı . Orada da Nuran'dan bir~~
~~yağın şey vardı .~~ Bütün bu tereddütler içinde, iskeleden ay-
rılmak üzere idim ~~ki~~ ^{iken} bir kadın sesinin beni 'beyefendi...'
diye çağırdığını duydum . ~~Bir~~ ^{bir} kaç hafta evvel boğaz vapurunda
rasgeldiğim ve konuşmak fırsatını bulduğum genç bir kızdı .
~~Kim olduğunu öğrenememiştim . Fakat~~ ^{ama} daha ziyade safiyetinden
gelen garip bir çekiciliği, büyük yeşil gözleri, oldukça hoş-
giden ve insanı şaşırtan bir sokulganlığı vardı . ~~Orada Bekle-~~
~~me salonunun tam önünde, pencereye doğru~~ ^{merak ettiği} ~~büzülmüş~~ duruyordu .
Halinden epeyce üşüdüğü ve vapur ~~yüzünden telaşlı~~ ^{merak ettiği} olduğu
belliydi . Bununla beraber gözlerinin içi yine eskisi gibi
gülümsüyordu ; ~~yanında durunca~~ ilk önce bana vapuru sordu :
- Ümit yok, dedim... ^{sultan}

~~Ben~~ ^{Ben} ~~İstanbul'a bir iş için indiğini,~~ ^{İstanbul'a bir iş için indiğini,} Selimiye'de oturan
bir mektep arkadaşını ^{aramak için geciktiğini,} ~~aramak için geciktiğini,~~ üç saattir bu-
rada beklediğini söyledi ; ^{Şimdi ne yapacağım ben ?....'} ~~Şimdi ne yapacağım ben ?....'~~

- ~~Erine~~ ^{Erine} ~~gidecek~~ ^{gidecek} hiç bir tanıdığınız yokmu ?

- Hayır...

- Peki bir otel, filân...

Yüzü birdenbire değişti . ^{! متزاولا: ش!}

- Meselâ büyük otellerden biri, dedim. Emince yerler ve haki-
katen yardım etmek arzusuyla; sakın para için endişe etmeyin...
diye ilâve ettim .

Çantasını kaldırarak gülümsedi ,

1593 Numaralı Müsvedde

muştum. Ve onun cebimde oluşu şimdi yine adeta tehdit ediyordu beni beni korkutuyordu. Nihayet yine Sabih'lara gitmeğe karar verdim. Orada içilir, konuşulurdu. Vakti böyle bir akşam da benim için hiç de rahat birşey olmayacaktı. Orada da Nuran'dan bir yığın şey vardı. Bütün bu tereddütler içinde, iskeleden ayrılmak üzere idim ki iken bir kadın sesinin beni 'beyefendi...' diye çağırdığını duydum. Birkaç hafta evvel boğaz vapurunda rasgeldiğim ve konuşmak fırsatını bulduğum genç bir kızdı. Kim olduğunu öğrenememiştim. Fakat Daha ziyade safiyetinden gelen garip bir çekiciliği, büyük yeşil gözleri, oldukça hoş giden ve insanı şaşırtan bir sokulganlığı vardı. Orada Bekleme salonunun tam önünde, pencereye doğru büzülmüş duruyordu. Halinden epeyce üşüdüğü ve vapuru merak ettiği yüzünden telaşlı olduğu belliydi. Bununla beraber gözlerinin içi yine eskisi gibi gülümsüyordu; Yanında durunca ilk önce bana vapuru sordu:

-Ümit yok, dedim...

-Eyvah Ay! Çok fena! İstanbul'a bir iş için indiğini, Sultan Selimiye'de oturan bir mektep arkadaşını aramak için geciktiğini, üç saattir burada vapur beklediğini söyledi; 'Şimdi ne yapacağım ben?...'

-Evine -Gidecek hiç bir tanıdığımız yokmu?

-Hayır...

-Peki bir otel, filân...

Yüzü birdenbire değişti.

-Mesela büyük otellerden biri, dedim. Eminee yerlerdir; hiçbir suretle rahatsız olmazsınız ve hakikaten yardım etmek arzusuyla; sakın para için endişe etmeyin... diye ilâve ettim.

Çantasını kaldırarak gülümsedi,

-108- 117

حاجت

- Teşekkür ederim, fakat bugün hiç olmadığı kadar zenginim... dedi. Ama, otel hoşuma gitmiyor, hayatımda tek başıma hiç otel ^{de kalmadım.}

- ~~Ben daha bir lokantada yemek yemiş bir insan değilim ! nasıl otele giderim~~

Kendi telâş ve korkusuna kendi de gülüyordu.

- O halde, dedim, bir tek çareniz var, o da benimle beraber gelip bizim evde ^{yatmak}... Bizim, ev anahtarı cebimde birdenbire canlanan senin evdi .

Hiç bir mana veremediğim bir ısrarla birşey söyleme ^{den} bir müddet yüzüme baktı .

- Sizi rahatsız etmezmiyim ? ...

- İlkönce gider bir yerde karnımızı doyururuz... sonra eve gideriz . Rahatça uyursunuz... yapacak tek şey bu...

Bütün bunları son derecede rahat bir tavırla ve sanki kırk yıldan beri tanıdığım bir insanla konuşur gibi söylemiştim .

Bir müddet daha bekledi, sonra başını salladı .

- Öyle olsun... dedi .

Beraberce bir taksiye bindik. Biraz evelki yorgunluğundan, tereddüdünden hiç bir iz kalmamıştı . Genç kıza tesadüfümle beraber eski Suat ^{اطلس} canlanmıştı . Bu taliin gönderdiği 'av' ^{at} Müran anahtarı bunun için Sabih'lerde düşürmüş, ben bu lezzetli tesadüf için dün geceyi o kadar münasebetsiz şekilde İstanbul'da geçirmiştim. O anda ikinizi de içimden takdis ediyordum .

Otomobilde hemen hemen hiç konuşmadık. Zaten o kadar ürkek bir tavırla arabanın bir köşesine sığınmıştı ki daha ziyade ~~bulduğuna yere yeni getirilmiş bir kedi yavrusuna benziyordu!~~

Otomobil Galatasaray' ^a ~~ına~~ gelince sordum :
Araba

1594 Numaralı Müsvedde

-Teşekkür ederim, fakat bugün hayatımda hiç olmadığı kadar zenginim... dedi. Ama, otel hoşuma gitmiyor, hayatımda tek başıma hiç otelde yatmadım kalmadım... sonra ilave etti, ben daha bir lokantada yemek yemiş bir insan değilim! nasıl otele giderim... Sonra ilave etti; bırakın ki girip çıkarken görülmem sonradan rahatsız edilmek için kafidir... edilmek için kafidir.

Kendi telâş ve korkusuna kendi de gülüyordu. Ben Mümtaz, daima kadınlarımızın hürriyet noksanından şikâyet ettim. İctimai bir¹⁵peşinde koşsa idim, koşacak ictimai bir dava arasa idim, muhakkak bunu seçerdim. İşte yatacak yeri olmayan bir biçare ki evine gidemiyor.

-O halde, dedim, bir tek çareniz var, o da benimle beraber gelip bizim evde yatmak kalmak ... Bizim, ev anahtarı cebimde birdenbire canlanan senin evdi.

Hiçbir mana veremediğim bir ısrarla birşey söylemeden bir müddet yüzüme baktı.

-Sizi rahatsız etmezmiyim?...

-İlkönce gider bir yerde karnımızı doyururuz... sonra eve gideriz. Rahatça uyursunuz... yapacak tek şey bu...

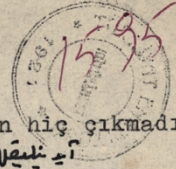
Bütün bunları son derecede rahat bir tavırla ve sanki kırk yıldan beri tanıdığım bir insanla konuşur gibi söylemiştim.

Bir müddet daha bekledi, sonra başını salladı.

-Öyle olsun... dedi.

Beraberce bir taksiye bindik. Biraz evvelki yorgunluğumdan, tereddüdümünden hiç bir iz kalmamıştı. Genç kıza tesadüfümle beraber eski Suat canlanmıştı olmuştum. Bu taliin gönderdiği 'av'dı. Nuran anahtarı bunun için Sabih'lerde düşürmüştü, ben bu lezzetli tesadüf için dün geceyi o kadar münasebetsiz şekilde İstanbul'da geçirmiştim. O anda ikinizi de içimden takdis ediyordum. Otomobilde hemen hemen hiç konuşmadık. Zaten o kadar ürkek bir tavırla arabanın bir köşesine sığınmıştı ki daha ziyade bulunduğu yere yeni getirilmiş bir kedi yavrusuna benziyordu! Araba Otomobil-Araba Galatasaray'ına gelince sordum:

¹⁵ "bir"den sonra iyice karalandığı için okunamayan bir kelime vardır.

- Nereye gitmek istersiniz ?

- Ben bir yer bilmiyorum , evimden hiç çıkmadım ...

Gözlerinin içinde hep aynı gülümseme ile konuşuyordu. Ona Beyoğlu lokantalarını saydım, hususiyetlerini anlattım. Beni ciddiyetle dinledi. Fakat :

- Neresini isterseniz... 'den başka bir cevap vermedi. Nihayet hesaplarıma en uygun geleni, belediye gazinosunu tercih ettim. ^{باورونتی} içki, varyete, aşağıda ^{levar,} dans, hepsi vardı. Fakat daha merdivenin başında ^{فقط قانیث اولنده تردد ایدی :} ürküdü :

- İyi ama burası pek şık yer. ^{Halbuki benim üstüm başım...} Halbuki benim üstüm başım...
- Üstünüze ehemmiyet vermeyin, ^{acık kadar güzel!} başınız herkesi kiskandırır.

dedim .

O yine tereddüd ediyordu :

- Benim bu günlerde böyle yerlerde ⁿ görüşmem doğru olmaz...

- Niçin ? diye sordum .

- Olmaz işte...

- Nişanlı filanmısınız ?

- Hayır, hayır. ^{o cinsten birşey değil!} o cinsten birşey değil! ^{haydi girelim !}

Halinden öyle anladım ki ^{قانی اولنده خاتمه اولدی}ecessüsünden, eğlenmek, hatta karını doyumak arzusundan ^{benim arzuma engel olmamak} ziyade benim arzuma engel olmamak için ^{ben burada yemek yemeği kabul etmişti .} burada yemek yemeği kabul etmişti .

Salon epeyce kalabalıktı. Genç kız ilk önce etrafı dikkatle süzdü :

- Tanıdık yok galiba...dedi. nisbeten kuytu bir yerde bir masa seçtik. Yemekleri ısmarladım .

- Birşey içermisiniz ?...

- Su...dedi; yalnız su...

1595 Numaralı Müsvedde

-Nereye gitmek istersiniz?

-Ben bir yer bilmiyorum, evimden hiç çıkmadım...

Gözlerinin içinde hep aynı gülümseme ile aydınlıkla konuşuyordu. Ona Beyoğlu lokantalarını saydım, hususiyetlerini anlattım. Beni ciddiyetle dinledi. Fakat:

-Neresini isterseniz... den başka bir cevap vermedi. Nihayet hesaplarıma en uygun geleni, ~~belediye gazinosunu~~ Park otelini tercih ettim. ~~İçki, varyete, aşağıda dans, bar, hepsi vardı. Fakat daha merdivenin başında ürktü:~~

-İyi ama burası pek şık yer.

Fakat kapının önünde tereddüt etti:

-Hâlbuki benim üstü başım...

-Üstünüze ehemmiyet vermeyin. Başınız herkesi kıskandıracak kadar güzel, dedim.

O yine tereddüt ediyordu:

-Benim bu günlerde böyle yerlerde görünmem doğru olmaz...

-Niçin? diye sordum.

-Olmaz işte...

-Nişanlı filanmısınız?

-Hayır, hayır. O cinsten birşey değil! ~~haydi girelim!~~

~~Halinden öyle anladım ki tecessüsünden, eğlenmek, hatta karnını doyurmak arzusundan ziyade benim arzuma engel olmamak için burada yemek yemeği kabul etmişti. Kapı önünde münakaşa etmemek için ettiğini göster. İstememek için ki bu münakaşa~~

Salon epeyce kalabalıktı. Genç kız ilk önce etrafı dikkatle süzdü:

-Tanıdık yok galiba... dedi. nisbeten kuytu bir yerde bir masa seçtik. Yemekleri ısmarladım.

-Birşey içermisiniz?...

-Su... dedi; yalnız su...

~~-108-~~ 119

- Ama, nasıl olur ?

- Öyle işte. ~~isterseniz~~ isterseniz siz de içmeyin. — yani bu akşam için böyle olsun diyorum, Zaten ben hiç içki içmedim .

- İyi ya bu akşam başlamış olursunuz...

Yüzü birdenbire mahzunlaştı. Adeta ağlayacak gibiydi .

- Bu akşam sırası değil; çok yorgunum —

Bilhassa bu ürkekliği beni sevincimden çıldırıyordu. Fakat behemehal birşey içmeliydi .

Gözlerinin ricasına rağmen ısrar ettim :

- Bari benim bir kadeh içmeme müsaade edin! —

Saçlarını sallayarak cevap verdi :

- Mademki okadar istiyorsunuz, fakat az için olmaz mı ? —
birde rakı olmasın ! . *ای چندان قوتی غو شکم کهنه*

Kırk yıllık tanıdığım gibi beni idare etmek istiyordu .

Öteden beriden konuşmağa başladık. Garip bir kızdı. Etrafında geçen şeylerden hiç birini kaçırmıyordu . ~~Bütün gece be-~~
 ~~kendisinin de~~ *قلدیندی* ~~yunca/farkına vermediği tek bir dikkatten bahsedemedim .~~ *söyleyemedim* ~~Fa-~~
 ~~kat Asıl şaşırtıcı tarafı konuşmasıydı .~~ *şeylerinin* ~~Söylediğim şeylerin~~
 ~~cümlesine en umulmadık cevaplar veriyordu .~~ *هت* ~~Basit şeylerdi~~
 ~~bunlar; fakat ancak kendi kendisi ile uzun uzadıya meşgul ol-~~
 ~~muş bir insanın söyleyebileceği sözlerdi .~~ *ای او نری و بی روی* ~~(Bazan da) imkânsız~~
 ~~basitliğiyle~~ *سویله* ~~hoşa gidiyordu .~~ *سویله* ~~Bununla beraber daima çekingen~~
 ~~daima uzak ve dost kalmasını biliyordu .~~ ~~Duruşu, dirseklerini~~
 ~~masaya dayayışı, edası son derece tabii idi .~~ ~~Biraz neşelense~~
 ~~bütün salonun dikkatini üzerinde toplayabileceğini anladım.~~
 ~~Şarap ve mezeler gelince kendisine yarı alay bir daha ısrar~~
 ~~ettim :~~

1568 Numaralı Müsvedde

-Ama, nasıl olur?

-Öyle işte. isterseniz siz de içmeyin. yani bu akşam için böyle olsun diyorum, Zaten ben hiç içki içmedim.

-İyi ya bu akşam başlamış olursunuz...

Yüzü birdenbire mahzunlaştı. Adeta ağlayacak gibiydi.

-Bu akşam sırası değil; çok yorgunum!

Bilhassa bu ürkekliği beni sevincimden çıldırtıyordu. Fakat behemehal birşey içmeliydi.

Gözlerinin ricasına rağmen ısrar ettim:

-Bari benim bir kadeh içmeme müsaade edin!

Saçlarını sallayarak cevap verdi:

-Mademki o kadar istiyorsunuz... fakat az için olmaz mı? birde rakı olmasın. Rakının kokusu hoşuma gitmiyor.

Kırk yıllık tanıdığım gibi beni idare etmek istiyordu.

Öteden beriden konuşmağa başladık. Garip bir kızdı. Etrafında geçen şeylerden hiç birini kaçırmıyordu. Bütün gece boyunca orada kaldığımız müddetce kendisinin de farkına varmadığı tek bir dikkatimi bahsedemedim. söyleyemedim. Fakat Asıl şaşırtıcı tarafı konuşmasıydı. Söylediklerimin şeylerin cümlesine hepsine en umulmadık cevaplar veriyordu. Basit şeylerdi bunlar; fakat ancak kendi kendisi ile uzun uzadıya meşgul olmuş bir insanın söyleyebileceği sözlerdi. Ancak onları söyleyebilirdi. Bazan da isteyince hemen hepsini veren imkânsız basitliğiyle sözleri erişilmez hissini veren sadeliğiyle sadeliğiyle hoşla gidiyordu. Bununla beraber daima çekingen, daima uzak ve dost kalmasını biliyordu. Duruşu, dirseklerini masaya dayayışı, edası son derece tabii idi. Biraz neşelense bütün salonun dikkatini üzerinde toplayabileceğini anladım. Şarap ve mezeler gelince kendisine yarı alay bir daha ısrar ettim:

-110- 120

- Şarabımız geldi, siz içmezseniz ^{تو هاف} gerip olacak...

Yüzüme ' beni hiç anlamıyorsunuz ?...' der gibi baktı. Bir an nerde ise ağlayacakmış gibi dudaklarının titrediğini sandım fakat öyle olmadı, meterdotelin doldurduğu kadehi benimle beraber kaldırdı .

Bu yaştaki genç kızlar^{تا} metodum hafif istihza ile karışık bir samimiyettir . Genç kızlar kendilerini bizim zannettiğimizden çok az beğenirler ; hayat tecrübelerinin noksan olduğu şuuru onları hiç bırakmaz . İşte bu yarı alay ve bilhassa şakalı konuşma onlarda bu duyguyu besler, kendilerini ~~çolpa~~ ve acemi buldukça size hayran olurlar . Fakat bu konuşma daha ziyade onların kendi hayatları üzerinde olmalıdır . Muhtelif nasihatlar vermeli, küçük dertlerini dinlemeli, mümkünse şaşırtmalı, hatta cesaretlerini kırmalıdır ^{amg} . Burada misafirimle bu metodu takip etmenin imkânı yoktu. Son derece tabii şekilde konuşuyor ^{du:} ve üstelik ~~ve~~ kendisine ait hemen hiç bir şey ^{de} söylemiyordu . İster istemez ~~konuşma şekli değişmişti~~ ^{o üstün} . O üstün edayı ~~dernal~~ bırakmağa mecbur ^{o edam} oluyordum . Bunu kendisi de az çok biliyordu .

-Siz dedim, ilk defa böyle bir yere geldiğinizi söylüyorsunuz...

halbuki ~~duruşunuz o kadar rahat~~ ^{çok amg} .

- Bana bakmayın... ben çok tabii insanımdır .

- Kaç yaşındasınız [?] diye sordum .

- Yirmi iki...

- Çok güzel olduğunuzu biliyor musunuz ?

Yüzüme dikkatle baktı :

- Bilmem, dedi, hiç düşünmedim .

- ~~Kimse de söylemediğini size ?~~

- Hayır... yani dikkat etmedim .

1567 Numaralı Müsvedde

-Şarabımız geldi, siz içmezseniz ~~garip~~ tuhaf olacak...

Yüzüme 'beni hiç anlamıyorsunuz?...' der gibi baktı. Bir an nerde ise ağlayacakmış gibi dudaklarının titrediğini sandım fakat öyle olmadı, meterdotelin doldurduğu kadehi benimle beraber kaldırdı.

Bu yaştaki genç kızlarla karşı metodum hafif istihza ile karışık bir samimiyettir. Genç kızlar kendilerini bizim zannettiğimizden çok az beğenirler; hayat tecrübelerinin noksan olduğu şuuru onları hiç bırakmaz. İşte bu yarı alay ve bilhassa şakalı konuşma onlarda bu duyguyu besler, kendilerini çolpa ve acemi buldukça size hayran olurlar. Fakat bu konuşma daha ziyade onların kendi hayatları üzerinde olmalıdır. Muhtelif nasihatler vermeli, küçük dertlerini dinlemeli, mümkünse şaşırtmalı, hatta cesaretlerini kırmalıdır. Burada misafirimle bu metodu takip etmenin imkânı yoktu. Son derece tabii şekilde konuşuyordu; ~~ve üstelik~~ ~~ve kendisine ait~~ hemen hiçbir şey de söylemiyordu. İster istemez ~~konuşma şekli değişmişti.~~ O üstün o üstün edayı ~~derhal~~ bırakmağa mecbur ~~oluyordum~~ oldum. Bunu kendisi de az çok biliyordu.

-Siz dedim, ilk defa böyle bir yere geldiğinizi söylüyorsunuz... Hâlbuki ~~duruşunuz o kadar~~ çok rahat ~~ki~~ sınız.

-Bana bakmayın... ben çok tabii insanımdır.

-Kaç yaşınızdasınız? diye sordum.

-Yirmi iki...

-Çok güzel olduğunuzu biliyor musunuz?

Yüzüme dikkatle baktı:

-Bilmem, dedi, hiç düşünmedim.

-Kimse de söylemedi mi bunu size?

-Hayır... yani dikkat etmedim.

1566 Numaralı Müsvedde

~~zannettim... fakat gülmedi, birdenbire yüzü durgunlaştı.~~

~~-Hâlâ İzmit'temisiniz? dedim. Siz İstanbullu musunuz? diye sordum.~~

~~-Altı ay evveline kadar... Şimdi İstanbul'dayız. Annem hastalanınca... Hayır, İstanbul'a geleli altı ay oldu.~~

~~-Geçmiş olsun dedim, nedir hastalığı?~~

~~Dudaklarının ucuyla mırıldandı.~~

~~-Kanser... dedi. kanser...~~

~~-Çok üzüldüm... şimdi nasıl?~~

~~Tekrar yüzüme baktı:~~

~~-On gün evvel öldü... dedi.~~

Birdenbire tavan başıma çöker gibi oldu. Bütün o içki ısrarlarım, gözlerime koymak istediğim şeytanî bakış... yarabbim!

~~-Niçin bunu daha evvel söylemediniz?~~

~~-Ben hiçbirini söylemeyecektim ama... Lüzumu var mıydı bilmem? İlk önce lüzum görmemiştim... Fakat sonra...~~

~~-Evet... Evet, devam edin.~~

~~-Ara sıra bakışınız o kadar değişiyor ki. İster istemez... vaziyeti anlattım.~~

~~-Beni korumak için olacak, dedim. Teşekkür ederim. Fakat daha iyisi bu oyuna girmek değilmiydi?~~

~~Bir kaç saniye dans edenleri seyretti:~~

~~-Keyfinizi bozmak istemedim... tali önünüze genç bir kız çıkarmıştı. Onunla iyi bir yerde yemek yemek istiyordunuz? sizi kendi işlerimle üzme bir şeye yaramazdı ki...~~

~~-Hayır daha evveli söylüyordum...~~

~~Gözlerini iyice açarak yüzüme baktı:~~

~~-Kızmayın, dedi. Fenalık etmek için yapmadım. Sadece şaşırmıştım. Sonra sizi çok merak ediyordum. unutmayın ki~~

1565 Numaralı Müsvedde

~~bu akşam sizi ben çağırdım. Yanımdan görmeden geçip gidecektiniz? yalvarır gibi konuşuyordu. Bir şeyler anlatmak istediği muhakkaktı.~~

-Belki de yatacak bir yeriniz vardı? yani sizi götürebileceğim bir yer...

-Hayır, dedi, hayır, katiyen! Niçin böyle zannettiniz? Çok fena... bu taraftaki tanıdıkların hiçbirisinin evini bilmiyorum, ben İstanbul'u tanımam. Siz gelmeseydiniz yolcu bekleme salonunda otururdum. Çocukluğumda bir memleketten öbürüne giderken kasaba garlarında gecelediğimiz olurdu. Araba ile sarsıla sarsıla gelirdik...~~Sonra~~; ekseriya tren gecikirdi. Biz bir sıranın üstüne otururduk. Annem babama, ben anneme dayanır, uyurduk. Sanki çocukluğunun tebessümlerinden biriyle gülümsedi. Fakat sonra uyanması güç olurdu. Öyle üşürdüm ki! ve hakikaten o gecelerden birinin ayazı bel kemiğinden geçmiş gibi olduğu yerde ürperdi.

-Sonra birdenbire lafını kesti.

-Ben çok yorgunum, dedi. İsterseniz gidelim artık. Kalabalık beni yoruyor.

~~Garsonun tabak değiştirmeye gelmesi konuşmamızı kesti. Ben hayalimde onu İzmit'te arıyordum. Büyük gözler ağır kumral saçlar, yumuk, insanla derhal dost olan bir çene... beş sene evvel; o kadar küçük de değildi onu muhakkak tanımam ve hatta çıldırmam lazımdı!~~

~~Bakın size evinizi tarif edeyim. Sizin eve giden yolu başındaki kırmızı ev... fakat ben artık bir şey yiyemeyeceğim. O gittikten sonra birdenbire fenalaşır gibi oldu.~~

~~Bu kalabalık bu musiki bana dokundu. İsterseniz gidelim artık!.. Zaten zaten çok yorgunum çok yorgunum! İsterseniz gidelim buradan... ben çok yorgunum!..~~

Hesabı gördüm. Uzaktan bana (bunu da nerden buldun?) gibi işaret yapan iden bir iki münasebetsiz görmezlikten gelerek

-115- 123

salondan çıktık .

Otomobilde sordum :

- Anneniz çok ızdırap çekti mi ? ...

- Çok ... dedi . Fakat son günü garip bir şey oldu . Yahut en son anlarında ...hiç hasta değilmiş gibi birdenbire rahatlaştı . Benimle konuştu . Oyle tuhaf şeyler söyledi ki ,

- Nasıl ?

- Hava kapalıydı biliyorsunuz , hafif hafif kar yağıyordu . 'Güneş açmış olsa ne iyi olurdu?' diye düşündü . sonra , 'ama ~~XX~~ kar da güzel' dedi . Yüzüne baktım , gözleri yaşarmıştı . 'Yapmayın !' dedim , ve çok babaca bir tavırla elimi omuzuna attım . 'Ağlamayın !' dedim . 'Ağlamak birşeye yaramazki...düşünmeyin bunları !'

- Ağlamak için yapmıyorum , dedi fakat , hatırlamamak kabil değil!

O dakikada kendisini öpebilirdim ve galiba ses çıkarmazdı . Bir sarsıntı bunun önüne geçti , o köşesine büzüldü ; ben talii-me küstüm . Hayatımda en az sevdiğim şey teselli vermek , ızdırap ba ortak olmaktır . Annesi ölen bir kızın bu gece yarısı sokakta ne işi vardı ? ve ne diye beni bulmuştu ? daha fenası bu drama ister istemez katılmamdı ; fakat ondan da fenası vardı . Kapıcının bu hiç tanımadığı misafirleri ne şekilde kabul edeceğini bilmiyordum . Daha iyisi genç kıza evin asıl sahibi olmadığımı izahtı ; fakat mesafe son derece kısa idi . Anlatmama imkân yoktu .

Bereket versin kapıyı açık bulduk ve kimseye birşey söylemeden içeriye girdik . İşte böylece senin ^ش ~~ene~~ o gece ölümü-

1564 Numaralı Müsvedde

salondan çıktık.

Otomobilde sordum:

-Anneniz çok ızdırap çekti mi?...

-Çok... dedi. Fakat son günü garip bir şey oldu. Yahut en son anlarında... hiç hasta değilmiş gibi birdenbire rahatlaştı. Benimle konuştu. Öyle tuhaf şeyler söyledi ki,

-Nasıl?

-Hava kapalıydı biliyorsunuz, hafif hafif kar yağıyordu. "Güneş açmış olsa ne iyi olurdu?" diye düşündü. sonra, "ama ¹⁶kar da güzel!" dedi. Yüzüne baktım, gözleri yaşarmıştı. "Yapmayın!" dedim, ve çok babaca bir tavırla elimi omuzuna attım. "Ağlamayın!" dedim. "Ağlamak birşeye yaramazki... düşünmeyin bunları!"

-Ağlamak için yapmıyorum, dedi fakat, hatırlamamak kabil değil!

O dakikada kendisini öpebilirdim ve galiba ses çıkarmazdı.

Bir sarsıntı bunun önüne geçti, o köşesine büzüldü; ben taliime küstüm. Hayatımda en az sevdiğim şey teselli vermek etmek, ızdıraba ortak olmaktır. Annesi ölen bir kızın bu gece yarısı sokakta ne işi vardı? ve ne diye beni bulmuştu? daha fenası bu drama ister istemez katılmamdı; fakat ondan da fenası vardı. Kapıcının bu hiç tanımadığı misafirleri ne şekilde kabul edeceğini bilmiyordum. Daha iyisi genç kıza evin asıl sahibi olmadığını izahtı; fakat mesafe son derece kısa idi . Anlatmama imkân yoktu .

Bereket versin kapıyı açık bulduk ve kimseye birşey söylemeden içeriye girdik. İşte böylece senin ~~ö~~ evine o gece ölümü-

¹⁶ Bu kelimenin yanına "sadırbaşı" kelimesi yazılmıştır.

~~116~~ 129

2531

- Yaz Yağmur -

mü taşımış oldum . Çünkü doğrusunu istersen o gece evine
benimle beraber asıl giren kendi ölümündü . kader mi, tesadüf-
mü ?

~~Buraya kadar her şey çok çabuk olmuştu . Yolda bir kıza
tesadüf ediyordum, fakat bundan sonrası güç, hem çok güç oldu.
Lokantaya davet ediyordum, beni eskidenberi tanımasına rağmen
dostluğumu kabul ediyordu, ve evime, evine beraberce geliyor
fakat bundan sonrası güç, hem çok güç oldu . Eve gidince der-
hal yatmak isteyip istemediğini sordum. Maksadım biraz vakit
kazanmaktı, isterseniz biraz oturabilirim... cevabını verdi.
Salonu beğenmişti. Kitapları karıştırıyor, müsveddelere bakıyor
du . Birden plakları buldu . "O ne mükemmel !", dedi . Musikiyi
sevip sevmediğini sordum . Çok sevdiğini söyledi.~~

- Kendiniz bilir misiniz ?

- Hayır, fakat ^{iyi} çok tanıdığım eserler var, dedi .

Mümkün merteye kendisinden uzakta durmağa çalışıyordum . İ-
çimde imkânsız bir istek vardı . Birimizden birimiz bu evin
dışında olsak ne iyi olacaktı . Beni garip şekilde rahatsız
ediyordu . Ondandır nefret etmiyordum . Onu arzu da etmiyordum .
Sadece, onunla, hem de en derince meşguldüm . Beni birdenbire
bir fikir gibi zaptetmişti . Konuşması, hüznü, başının düşüncel-
li duruşu bir daha unutamıyacakmışım gibi içime yerleşiyordu .

- Birşey ^{dinlemek} istermisiniz ?...dedim .

- Evet, dedi . Eğer varsa Mozart'ın konsertosunu dinlemek iste-
rim ...

Konsertonun olup olmadığını bilmiyordum . Onun için müphem
bir cevapla geçiştirmek istedim :

2531 Numaralı Müsvedde

mü taşımış oldum. Çünkü doğrusunu istersen o gece evine benimle beraber asıl giren kendi ölümümdü. kader mi, tesadüf mü?

~~Buraya kadar her şey çok çabuk olmuştu. Yolda bir kıza tesadüf ediyor, fakat bundan sonrası güç, hem çok güç oldu. Lokantaya davet ediyorum, beni eskidenberi tanmasına rağmen dostluğumu kabul ediyor, ve evime, evine beraberce geliyor fakat bundan sonrası güç, hem çok güç oldu. Eve gidince derhal Ona derhal yatmak isteyip istemediğini sordum. Maksadım biraz vakit kazanmaktı. İsterseniz biraz oturabilirim... cevabını verdi. Salonu beğenmişti. Kitapları karıştırıyor, müsveddelere bakıyordu. Birden plakları buldu. "O ne mükemmel!" dedi. Musikiyi sevip sevmediğini sordum. Çok sevdiğini söyledi.~~

~~-Kendiniz bilir misiniz?~~

~~-Hayır, fakat az çok iyi tanıdığım eserler var, dedi.~~

Mümkün mertebe kendisinden uzakta durmağa çalışıyordum. İçimde imkânsız bir istek vardı. Birimizden birimiz bu evin dışında olsak ne iyi olacaktı. Beni garip şekilde rahatsız ediyordu. Ondan nefret etmiyordum. Onu arzu da etmiyordum. Sadece, onunla hem de en derince meşguldüm. Beni birdenbire bir fikir gibi zaptetmişti. Konuşması, hüznü, başının düşünceli duruşu bir daha unutamıyacakmışım gibi içime yerleşiyordu.

~~-Bir şey çalmak dinlemek ister misiniz?... dedim.~~

~~-Evet, dedi. Eğer varsa Mozart'ın konsertosunu dinlemek isterim...~~

~~Konsertonun olup olmadığını bilmiyordum. Onun için müphem bir cevapla geçiştirmek istedim:~~

125

~~114~~ 125

2573

- Bilmem varmı, yok mu ? yani evelce vardı ama , dostlar almadıysa... ve konsertoyunsaklayamadığım bir telaşla aramağa başladım . O hiç birşey söylemeden dudaklarında gayet garip bir tebessümle benim sağa sola doğru çirpinişimi seyretti. Sonra gramofonun üstünde duran vişne çürüğü renkli albümü biryazetenin altından çekti :

- Zahmet etmeyin, dedi buldum . Ben işte buna bayılırım... dünyada en sevdiğim insan budur .

- Neden bu kadar hayransınız Mozart'a...

- Çünkü sade güzeldir, başka iddiası yoktur . Yahut bana öyle geliyor . Güzeli, biliyor musunuz her şeydir . Ben omuzumu silktim. " Güzeli bir çıkamaz sokaktır, ve sen allah'ın bir belasıdır..."

İlk plağı gramofona koydu, fakat makinayı işletmedi, bana dönerek :

- Bu ev , sizin eviniz değil! ~~değildir~~ ! dedi. Beni hiddetten boğulacak gibiydim. Onu elindeki albümle beraber pençereden atmam işten bile değildi. Nafile saklamayın ; Burası sizin eviniz değil ! hatta her zaman gelip gittiğiniz bir yer bile değil ! biz bu gece buraya ~~belki de~~ ev sahibinin haberi olmadan geldik!

- Size ne? dedim . Yatacak yeriniz yoktu. Sıcak bir yer buldunuz ...gerisini düşünmeyin. ~~Sonra Mozart'ınız da var!~~

- Evet ama tanımadığım insanın evinde yatmağa hakkım yok !...

- Beni de tanımiyordunuz !...

- Geldi : sizi tanıyordum . Karınız beni ne kadar severdi bilseniz... ~~küçükken bizim eve her gelişinde saçlarını o tarardı .~~

Beethoven

125

2573

125

2533 Numaralı Müsvedde

~~-Bilmem var mı, yok mu? yani evelce vardı ama, dostlar almadıysa... ve konsertoğu saklayamadığım bir telaşla aramağa başladım. O hiçbir şey söylemeden dudaklarında gayet garip bir tebessümle benim sağa sola doğru çırpınışıma seyretti. Sonra gramofonun üstünde duran vişne çürüğü renkli albümü bir gazetenin altından çekti:~~

~~-Zahmet etmeyin, dedi buldum. Ben işte buna bayılırım... dünyada en sevdiğim insan budur.~~

~~-Neden bu kadar hayransınız Mozart'a...~~

~~-Çünkü sade güzeldir, başka iddiası yoktur. Yahut bana öyle geliyor. Güzel, biliyor musunuz her şeydir. Ben omuzumu silktim. "Güzel bir çıkmaz sokaktır, ve sen allah'ın bir belasisin..."~~

~~İlk plağı gramofona koydu, fakat makinayı işletmedi, bana dönerek:~~

~~-Neyi dinlemek istersiniz? dedim.~~

İlk önce cevap vermedi. Odada dolaştı. Sonra Beethoven'un keman konsertosunu çok sevdiğini söyledi.

Ben diskleri aramağa başladım. "Acaba var mı yok mu?" Kendi kendime soruyordum. Nihayet bulamayınca "galiba birisi götürmüş olacak..." dedim. Fakat o başını salladı ve bir gazetenin altından vişne çürüğü albümü çıkardı. Ben makineyi kurmağa hazırlandım. Fakat o, eliyle menetti.

~~-Kalsın! dedi. Bu akşam hiç bir şey dinlemek istemiyorum. Sade tecrübe etmiş idim.~~

Hayretle yüzüne baktım. O da mahzun bir gülüşle bana bakıyordu. Nihayet bana:

~~-Bu ev, sizin eviniz değil! değil mi! dedi. Ben Hiddetten boğulacak gibiydim. Onu elindeki albümle beraber pençereden atmam işten bile değildi. Nafile saklamayın; Burası sizin eviniz değil! hatta her zaman gelip gittiğiniz bir yer bile değil! biz bu gece buraya belki de ev sahibinin haberi olmadan geldik!~~

~~-Size ne? dedim. Yatacak yeriniz yoktu. Sıcak bir yer buldunuz... gerisini düşünmeyin. Sonra Mozart'ınız da var!~~

~~-Evet ama tanımadığım insanın evinde yatmağa hakkım yok!...~~

~~-Beni de tanımiyordunuz!...~~

~~-Güldü: sizi tanıyordum. Karınız beni ne kadar severdi bilseniz... küçükken bizim eve her gelişinde saçlarımı o tarardı.~~

1563 Numaralı Müsvedde

Bana cevap vereceği yerde odanın içinde dolaşıyordu. Sonra kantoyu çalmağa başladı. ~~Birinci ve ikinci haneleri çaldı.~~ Büyük bir dikkatle dinliyordu. ~~Birdenbire birinci ve ikinci haneleri~~ İkinci kısım biter bitmez makineyi durdu. "Yeter!" dedi. Sonra birdenbire masanın üstünde Nuran'ın büyük fotoğrafını aldı.

Evinde gerçekten muvaffak bir şey varsa, bu fotoğraftı. İyice baktı:

~~-Bu evin hanımının resmi mi?~~

~~-Hayır, dedim. Daha değil. Fakat olacak.~~

~~-Güzel kadın, hem çok güzel kadın.~~

~~Sonra duvarda İhsan'ın resmini gördü. Ona yaklaştı.~~

~~-Ne rahat insan, sanki bütün meselelerini halletmiş.~~

~~-Öyledir. Kitap gibi konuşur. Ve müthiş can sıkıcı.~~

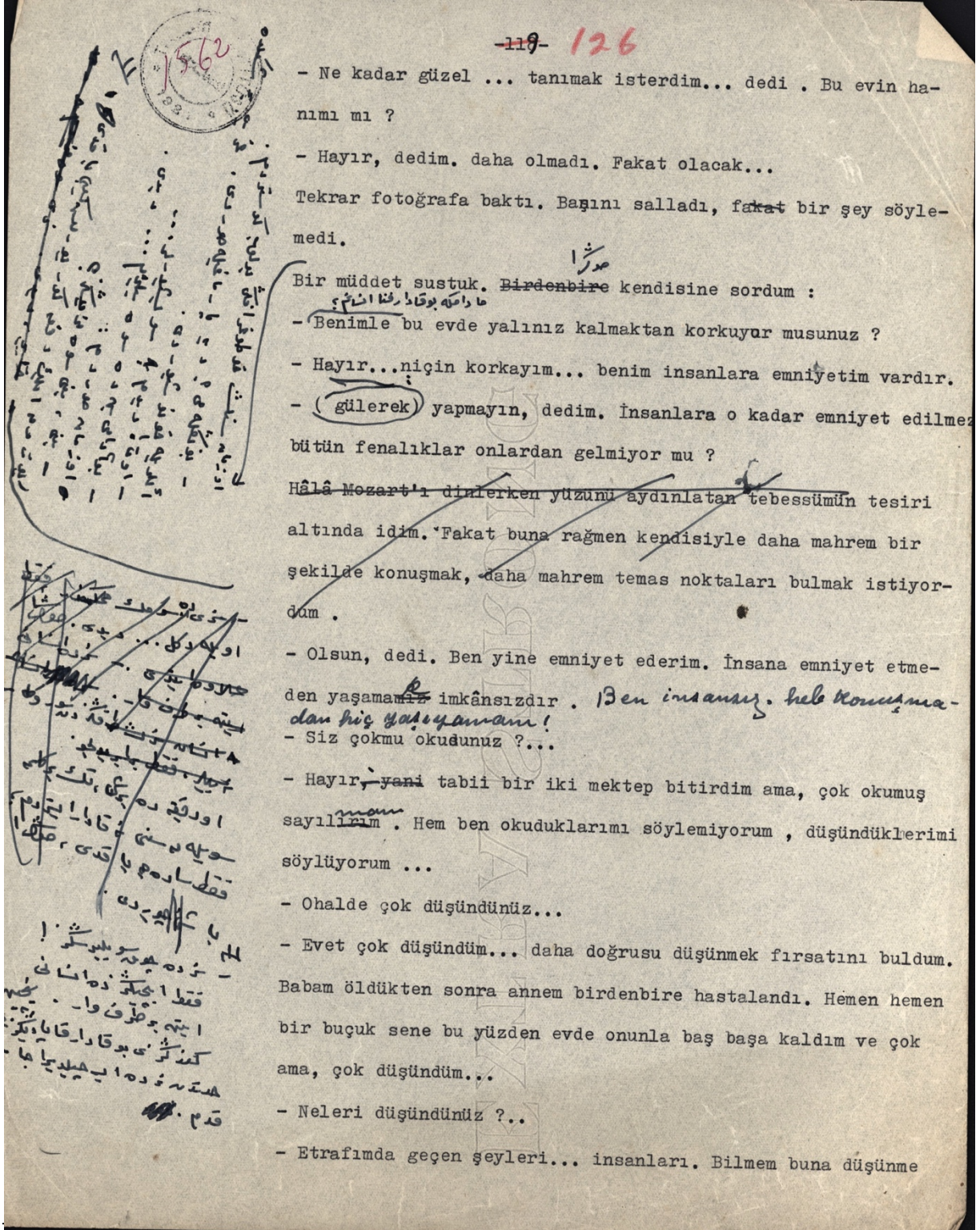
~~-Belki sizin, fakat ben tanımak isterdim. Liman gibi emniyetli insan.~~

~~Sonra bir köşede Nuran'la sizin beraber bir resminizi buldu.~~

~~-Bu da evin sahibi olacak!~~

~~-Öyle... dedim.~~

~~-Seviliyor ama, sevildiğini bilmiyor.~~

1562 Numaralı Müsvedde

-Ne kadar güzel... tanımak isterdim... dedi. Bu evin hanımı mı?

-Hayır, dedim. Daha olmadı. Fakat olacak...

Tekrar fotoğrafa baktı. Başını salladı, ~~fakat~~ bir şey söylemedi.

"O zaman senin fotoğrafını bulup gösterdim.

-Bununla mı? diye parmağıyla sordu. Garip bir şekilde elleriyle konuşuyordu.

-Evet! dedim, seviştiler.

-Bu adamı ben de sevebilirim... dedi.

-O zaman sordum:

-Beni, yani sevemez misiniz?

Yüzüme ilk defa görüyormuş gibi baktı.

~~-Hayır dedi, sizi sevemezdim.~~

~~Sizi de sevmek mümkün. Fakat öyle değil... dedi. Sonra ilave etti. Sizde insanı iten bir taraf var.¹⁷ İnsan insan sizin tarafınızdan sürüklenebilir. Fakat beraber yoleu. O dakikada bir şey, tek bir kelime söylemesini ne kadar isterdim; fakat sadece baktı, sonra başını çevirdi.~~

-Siz de çok sevilirsiniz! Fakat içinizde insanı iten bir taraf var. Niçin kendinizi bu kadar kapadınız?

Hiddetten nerede ise çıldıracaktım.

Bir müddet sustuk. ~~Birdenbire~~ Sonra kendisine sordum:

-Mademki bu kadar fena insanım? Benimle bu evde yalnız kalmaktan korkuyor musunuz?

-Hayır... niçin korkayım... benim insanlara emniyetim vardır.

-(gülerek) yapmayın, dedim. İnsanlara o kadar emniyet edilmez. bütün fenalıklar onlardan gelmiyor mu?

~~Hâlâ Mozart'ı dinlerken yüzünü aydınlatan tebessümün tesiri altında idim. Fakat buna rağmen kendisiyle daha mahrem bir şekilde konuşmak, daha mahrem temas noktaları bulmak istiyordum.~~

¹⁷ "var" dan sonra iyice karalandığı için okunamayan bir kelime vardır.

-Olsun, dedi. Ben yine emniyet ederim. İnsana emniyet etmeden yaşamamız imkânsızdır. Ben insansız, hele konuşmadan hiç yaşayamam!

-Siz çokmu okudunuz?

-Hayır, yani tabii bir iki mektep bitirdim ama, çok okumuş sayılmamam. Hem ben okuduklarımı söylemiyorum, düşündüklerimi söylüyorum...

-Ohalde çok düşündünüz...

-Evet çok düşündüm... daha doğrusu düşünmek fırsatını buldum. Babam öldükten sonra annem birdenbire hastalandı. Hemen hemen bir buçuk sene bu yüzden evde onunla baş başa kaldım ve çok ama, çok düşündüm...

-Neleri düşündünüz?..

-Etrafımda geçen şeyleri... insanları. Bilmem buna düşünme

~~119~~ -120 127

دقتی

denir mi ? ~~Vakitlerimi~~ birbirine bağlamağa çalıştım .

~~Gülerek sordum :~~

- Peki insan işleri hakkında şimdi fikriniz nedir ?

Yüzüme garip garip baktı :

böyle

- Bana/çocuk muamelesi ~~yapmazsanız~~ ^{etmezseniz} söylerim, dedi .

Hayır benim metod onunla yürümüyordu .

- Ben size çocuk muamelesi ~~yapmıyorum~~ ^{etmiş}, dedim .

- ~~Yapıyorsunuz...~~ ^{Ediy} dedi. Ve arkasından gelecek şeyi de biliyorum.

- Ne kadar çok şey biliyorsunuz siz...

Yüzüme tereddütsüz baktı.

- Dedim ya, yalnız yaşadım. Okadar çok vaktim vardığı...

^{Co} ~~doğrusu~~ yalnız da değildim . Annem çok sevilen bir insandı.

Küçük bir şehirde bir hasta odası nedir bilirmisiniz ? Bütün şehir aşağı yukarı oradan geçiyordu . Herşeyi olduğum yerden öğreniyor ve sonra üzerinde düşünüyordum . Dinlediğim bir vakayı hakikaten gözümün önünde geçiyormuş gibi kendi kendime tasavvur ediyordum . Ona bir başlangıç, bir son arıyor, hazırlayıcı tesadüflerini bulmağa çalışıyordum .

- Fena usul değil...fakat sizin yaşınızda bir kız için...

- Böyle şeylerde yaşın ehemmiyeti varmı bilmem !

- Hep beraber mi kalırdınız ?

- Hep beraber... kimse olmadımı elimi eline alır, konuşurdu.

- Neden bahsederdi ?

- Gençliğinden, tanıdığı insanlardan, babamdan, ölen kardeşlerimden,fakat daha ziyade gençliğinden ...

- Demek dinlediğiniz şeyler üzerinde konuşmazdınız ?

1561 Numaralı Müsvedde

denir mi? Vakitlerimi dikkatlerimi birbirine bağlamağa çalıştım.

Gülerek sordum:

- Peki insan işleri hakkında şimdi fikriniz nedir?

Yüzüme garip garip baktı:

-Bana böyle çocuk muamelesi yapmazsanız etmezseniz söylerim, dedi.

Hayır benim metod onunla yörümüyordu .

-Ben size çocuk muamelesi etmiyapmıyorum, dedim.

-Ediy Yapıyorsunuz... dedi. Ve arkasından gelecek şeyi de biliyorum.

-Ne kadar çok şey biliyorsunuz siz...

Yüzüme tereddütsüz baktı.

-Dedim ya, yalnız yaşadım. Okadar çok vaktim vardı ki... Pek doğrusu yalnız da değildim. Annem çok sevilen bir insandı. Küçük bir şehirde bir hasta odası nedir bilir misiniz? Bütün şehir aşağı yukarı oradan geçiyordu. Herşeyi olduğum yerden öğreniyor ve sonra üzerinde düşünüyordum. Dinlediğim bir vakayı hakikaten gözümün önünde geçiyormuş gibi kendi kendime tasavvur ediyordum. Ona bir başlangıç, bir son arıyor, hazırlayıcı tesadüflerini bulmağa çalışıyordum.

-Fena usul değil... fakat sizin yaşınızda bir kız için...

-Böyle şeylerde yaşın ehemmiyeti varmı bilmem!

-Hep beraber mi kalırdınız?

-Hep beraber... kimse olmadımı elimi eline alır, konuşurdu.

-Neden bahsederdi?

-Gençliğinden, tanıdığı insanlardan, babamdan, ölen kardeşlerimden, fakat daha ziyade gençliğinden...

-Demek dinlediğiniz şeyler üzerinde konuşmazdınız?

- Hayır... annem zaten çoğunu dinlemezdi. Çok tuhaf birşey işidirse sadece gülerdi. Onları ben dinlerdim .

nasim

Ona ^{دیوانت} ve yuvanın üstüne ^{له} bir yatak hazırladım. Ben sobayı doldurdum. Sonra tekrar salona girdim. O hâlâ olduğu yerde idi.

- Size dedim, birşey daha sormak istiyorum...insan oğlunun hakikaten iyi olduğuna inanıyormusunuz ?

- Bilmiyorum...dedi. Ben meseleleri böyle düşünmemki...ben ^۸ daha ziyade hülya karar gibi düşünürüm .

- Hayatı seviyormusunuz ?

- Şimdiye kadar seyrettim, hiç bıkmadım .

- Niçin seyrettim diyorsunuz...kendiniz yaşamadınız mı? Başınızdan bu kadar şey geçti. —

- Doğru... ama onlar bana geldiler. Ben onlara gitmedim. Bir de isteyip yaşamak var .

- Bu akşam bu evde kalmanız sizin isteğiniz ile oldu ...

~~Yüzü kapkırımızı keşildi.~~ 'evet, dedi. Fakat sizin anladığınız gibi değil !

Sonra ^{بنا نومنه یاغلا} yüzünü benden çok uzaklara çevirdi

- Ben yatacağım, Artık ^{بنا نومنه یاغلا} divanın bir köşesine oturdum . Siz de gidin, yatın ! dedi .

Bir an içimden ona oracıkta sahip olmak düşüncesi tekrar geçti. Bütün gece acıip ruh halleri içinde hep bunu düşünmüş, is-

temiş, hatta az çok hazırlamıştım . Fakat bir türlü karar veremiyordum . İçimde o zamana kadar duymadığım cinsten bir azap vardı . Ve bu azap aramızda bir duvar gibi yükseliyordu.

^{Ben} - Hakikaten gideyim mi ? diye sordum .

Bıçak gibi keskin ve çok kısa bir an göz göze geldik. Yüzünde

Handwritten notes in Turkish, including a circular stamp with the number 15 and the word 'ALANCI'.

1576 Numaralı Müsvedde

-Hayır... annem zaten çoğunu dinlemezdi. Çok tuhaf bir şey işdirse sadece gülerdi. Onları ben dinlerdim.

Ona ~~ve yuvanın~~ divanın üstünde bir yatak hazırladım. Ben sobayı doldurdum. Sonra tekrar salona girdim. O hâlâ olduğu yerde idi.

-Size dedim, bir şey daha sormak istiyorum... insan oğlunun hakikaten iyi olduğuna inanıyormusunuz?

-Bilmiyorum... dedi. Ben meseleleri böyle düşünmemki... ben daha ziyade hülya kurar gibi düşünürdüm.

-Hayatı seviyormusunuz?

-Şimdiye kadar seyrettim, hiç bıkmadım.

-Niçin seyrettim diyorsunuz... kendiniz yaşamadınız mı? Başınızdan bu kadar şey geçti.

-Doğru... ama onlar bana geldiler. Ben onlara gitmedim. Bir de isteyip yaşamak var.

-Bu akşam bu evde kalmanız sizin isteğiniz ile oldu...

~~Yüzü kırılmıy kesildi.~~ -evet, dedi. Fakat sizin anladığınız gibi değil!

~~Şimdi, dedim. Ne yapacaksınız? İstikbal hakkında bir projeniz var mı?~~

~~Mümkün olduğu kadar kendim kalmak, az değişmek, mağlub olmamak... Yani hayatın kendisine... Makineye kendimi kaptırmak istemiyorum.~~

~~Bir şey anlamadım... dedim.~~

~~Siz evvelce bu ma...~~

Sonra yüzünü benden çok uzaklara çevirdi. bana lüzumundan yaklaşmış olduğunu his ederek ürktü. Gözlerinde garip bir korku vardı. Kendimizden, çok manasız, yahut felaketli bir şey yapacağımız zaman içimizi saran o korkulardan.

-Ben yatacağım, Artık divanın bir köşesine ~~oturdu~~ büzüldü. Siz de gidin, yatın! dedi.

~~Bir an içimden ona oracıkta sahip olmak düşüncesi tekrar geçti. Bütün gece acıip ruh halleri içinde hep bunu düşünmüş, istemiş, hatta az çok hazırlamıştım. Fakat bir türlü karar veremiyordum. İçimde o zamana kadar duymadığım einsten bir azap vardı. Ve bu azap aramızda bir duvar gibi yükseliyordu.~~

~~Hakikaten ben gideyim mi? diye sordum.~~

~~Bıçak gibi keskin ve çok kısa bir an göz göze geldik. Yüzünde~~

1560 Numaralı Müsvedde

~~garip bir korku vardı. Belli ki benden ziyade kendisinden korkuyordu. Nihayet bir fısıltı gibi yavaşça~~

Ben, hala tereddüt ediyordum.

-Evet, gidin, Allah rahatlık versin! dedi.

~~Ben~~ Salondan çıktım. Dışarda onun yerinden kalkmasını, kapıyı arkamdan kitlemesini bekledim. Fakat hiç bir şey yapmadı. Beni yendiğini biliyordu. ~~Ben~~ Senin odana girdim. Işığı yakmadan soyundum ve yattım.

Gözlerimin önünde hep o kendinden korkan yüzü vardı. Ve nedense bu güzel yüzde bu korku bana insanlığın asıl talii gibi görünüyordu. O zamana kadar insan oğlunu, adi, zalim, bazı pratik işlere kabiliyeti olmasına rağmen son derecede budala bulmuştum. İlk defa bu gece onun kendi içinde biçare ~~bir talii~~ olduğunu düşünüyordum, ~~ona acıyordum.~~

İhsan'a benzediğim için pek mahcubum. Fakat ne yapayım?.. Biz bir yığın işle meşgulüz Mümtaz. Fakat insanla asla! Aydaki maymunlar mastürbasyon yapıyorlar mı, yapmıyorlar mı? belki onu bile düşündük, Merih'te seftalilerin -varsa eğer- lezzeti hakkında fikir edinmeğe çalıştık! fakat insan ne halde? buna yanaşmadık. İnsan taliinin kötü tarafı -müsaade et, bir kere de ben bunlardan bahsedeyim! Herkesin kendini zaruri olarak kâinatın merkezi bilmesinde, kendinden başkasını bir inşa malzemesi gibi görmesindedir olsa gerek! Onun için, en büyük ve iyi niyetlerin sahipleri bile hayatı yaparken insanı yıkmaktan korkmuyorlar. Fakat ~~bizim~~ dahası var! herşeyimiz insanla. Varlığımızı yalnız onun üzerinde deneyebiliyor, onunla kendimizi idrak ediyor, onda kendimizi tadıyor, onunla genişliyoruz Bütün ihtiraslarımız, zaferlerimiz, açıklıklarımız, kinlerimiz,

1359¹⁸ Numaralı Müsvedde

Fakat sonuna doğru rüyam garip bir şekilde değişti. Evvela aydınlık manzara soldu, renkler sanki oldukları yerde çürüyüp karardılar, biraz evvel berrak sular siyah çamur rengini aldı, kendim de beraber her şeyin kanatlandığı dünya birdenbire ağır bulutlarla örtülmüş gibi kapandı. Etrafımda bir kalabalığın peydalandığını duydum. Beni bilmediğim bir yere doğru, tanıdığım eller itiyorlardı. İkide bir düşüyor, yuvarlanıyor, sonra yerimden kalkıyor-nasıl olduğunu bilmeden kalkıyor, yine itile kakıla yürüyordum. İçimde garip bir korku vardı. O zamana kadar hiç tanımadığım şekilde bir korku ile korkuyor, fakat bir taraftan da bu korkuyu bütün ömrümce beraberimde içimde gezdirdiğimi sanıyordum. Hakikatte bu Fakat bunu korkuyu sana nasıl anlatayım? Hiçbir şey bu kadar müthiş olamaz, ölümün vadettiği yeni hürriyeti bile ortadan kaldıran bir şeydi bu. İkide bir etrafıma yalvarıyor, beni bırakmalar-“beni bırakın... Ne olursunuz, beni bırakın!” diyordum. Fakat sesimi işitmediklerini, işitseler bile bırakmayacaklarını, her şeyin, her çırpınışın beyhude olduğunu biliyordum. Hakikaten beni itiyorlar mıydı? Ve hakikatte etrafımda böyle bir kalabalık var mıydı? Benim için ne düşünüyorlardı? Neden burada ve hiç birinin yüzünü görmediğim bu insanların arasında idim-elleri arasında idim? Hiçbir suale cevap veremiyor, sadece itile düşe kalka içimdeki-sanki içimdeki korkunun arasından, onun temelsiz derinliklerine doğru yürüyordum; ve sanki ben ilerledikçe etrafımdaki korku karanlık artıyordu. Sonunda bir şekilde beni bir odadan içeri soktular! Etrafımda hiç kimse kalmamıştı. Yapayalnızdım. Fakat buranın bir mahkeme olduğunu, ve benim burada muhakeme edileceğimi anladım. Oda ilk önce karanlık. Çok karanlıktı. Fakat bu artık dışardaki karanlık değildi. Ondan daha haşin, daha korkunç, insanı simsiyah kanatların darbelerinde boğan bir karanlıktı. Ve daha garibi bu karanlık, ben odanın içinde ilerledikçe insanı aydınlatıyordu. Ve bu aydınlık da tanıdığım fakat bu aydınlık da tanıdığımız aydınlık değildi. Bu çok zalim, en acı, imkânsız derecede zalim ve acı şeylerin aydınlanmasına ölümün benzer gibi bir aydınlıktı. Ve ben bu aydın bu insana ve bu aydınlık sanki bir hakikatti. Beni ölümümünden sonra bile takip edecek derecede korkunç bir hakikati bulmuşum gibi beni bedbaht ediyordu. Çünkü onunla hiçbir yavaş yavaş hiçbir-Ne de deminki karanlık! Fakat buradaki aydınlık büsbütün başka bir aydınlıktı. Bu çok zalim, acı, imkânsız derecede zalim ve acı bir düşünceye benzeyen bir aydınlıktı. Sanki hakikatte bir zihin hiç beklemediği anda çok korkunç şeye uyanmıştı. O zaman buranın bir mahkeme olduğunu ve beni burada muhakeme edeceklerini birdenbire anladım. Bu çiğ, kendi boşluğundan başka hiçbir şeyi aydınlatmayan ışıktaki, odanın ortasında yürüdüm. Mümtaz bir yerden gelmeyen aydınlık kadar korkunç bir şey olur mu? Fakat daha korkuncu vardı. Oda boştu. Sade dipte on iki sandalye-at nalı bir masanın etrafında, on iki boş sandalye, büyük, değişmez kahir hakikatler gibi bekliyordu.

¹⁸ Bu müsvedde, daha sonra göreceğiniz Mahkeme başlıklı daktilo edilmiş metnin eski yazı ile kaleme alınmış bir başka versiyonudur.

1360 Numaralı Müsvedde

O zaman mahkemenin başladığını anladım ve bu boş sandalyelerin önünde kendimi müdafaaya koyuldum başladım. Ne söyledim? Hiç birisini bilmiyorum. Yalnız mütemadiyen bir şeyler söylediğimi, yalvardığımı, ağladığımı hatırlıyorum. Sonuna doğru mütemadiyen Neden itham edildiğimi bilmiyordum, hiçbir suçu hatırlamıyordum. Fakat mütemadiyen kendimi müdafa ediyor, ağlıyor, yalvarıyordum. Ah birisi o dakikada bana günahımı söylese idi, bir suç-cürüm, bir cinayetle itham etse idi; bir hükümle ne kadar mesut olurdu! Fakat hayır, kendi sesimden başka hiçbir ses yoktu. Ve ben mütemadiyen konuşuyor, ağlıyor, yalvarıyor, kendimi müdafa ediyordum. Sonuna doğru muhakemenin bittiğini anladım. Ve ben tekrar gerisin geriye döndüm. Fakat artık karanlıkta değildim. Geçtiğim¹⁹ Demin beni o kadar korkutan karanlık dehlizin bir tarafı çatlamış gibiydi. Hiç tanımadığım bir ses, bir nevi ebedi hürriyet sesi etrafımı ve bu çatlaktan garip ve üstelik ve hiç ha o zamana kadar hiç tanımadığım bir ses geliyor bana doğru geliyordu... Onun verdiği acayip ve hummalı ihsasla uyandım. Konsertonun ikinci moveunun son cümlelerini duyduğumu, rüyamın hiç olmazsa son taraflarını onun hasretinin idare ettiğini biliyordum.

¹⁹ "geçtiğim"den sonra karalandığı için okunamayan bir kelime vardır.

Ders No 18

M A H K E M E

1011

1

Hikâye

Çok aydınlık çimenlerde dolaşıyordum. İmkânsız derecede şeffaf suların üstünden, diplerindeki balıkları seyrede ede yürüyordum. Her taraf yıldız yıldız aydınlıktı; nereden geldiği bilinmeyen bir aydınlık... denebilir ki eşya, kendim, her şey bu aydınlığın kendisi olmuştu; ve ben bu aydınlığın içinde, onun kanatları ile, sanki, sarıp bir ışıkla dolmuş billür bir kâse gibi parıl parıl saadet çar-kıları, söylüyordum, kuşlarla, çiçeklerle konuşuyordum; her türlü ağırlıktan uzak, son derecede yumuşak bir rahmaniyette uçuyordum. Fakat birdenbire ışık değişti. Evvelâ kurşun rengi bir bulut her şeyi örttü. Eşyayı olduğundan fazla kendisi ya-pan bir gölge, bir çeşit yarı aydınlık etrafımı aldı. Bazı bulutlu havalarda deni-zin bu rengi bağladığını herkes görmüştür. Sanki ^{Ruramdan} ~~gökten~~ yapılmış bir dünyaya göçmüştüm. Her şeyde haşin, insanla münasebetini kesmiş, tecrübelerimizin hiçbirine sığmayan, donuk bir parlıltı vardı. ^{Adetâ} ~~Adetâ~~ başka bir güneşin nizamına girmiştik. Bu, son derecede zalim, hiç görülmemiş, adetâ zehir gibi bir parlıltı idi; ve eşya, onun altında, yanıt onu taşıdığı için, yavaş yavaş oldukları yerde değişiyorlar, çürüyor, ölüyordu. Deminki berrak sular birdenbire eritilmiş ^{maden seli} ~~maden seli~~ oldu; çimenler pas-lı teneke kırpıntıları gibi kurudu; ağaçlar kendiliğinden bir kül yığını haline ^{girdi} ~~girdi~~. Sonra bu ^{da} ~~da~~ kayboldu. Etrafımı zifiri bir karanlık aldı; ve ben bu karanlık-
ğın içinde düşe kalka yürümeye başladım. Fakat, hakikaten yürüyor muydum? Yoksa benim gibi bu karanlığın mahpusu bir kalabalık tarafından bilmediğim bir yere doğru itiliyor muydum? Bununla beraber hiç kimseyi görmüyordum. Fakat, yüzlerce, yüz binlerce olduğumuzu hissediyordum. Etrafımdaki sessizlik bana bunu duyuruyor-du. Çünkü bu sessizlik dolu bir sessizlikti. Bu, ^{uzun} ~~sus~~ sessizliği idi. Karanlık bir gecede, bir denizde, sadece can telâsiyle yüzen yüz binlerce insan... Hayır bu da değil. Başka bir şey. Varlık sükût olmuştu.

İkide bir düşüyor, yuvarlanıyor, sonra nasıl olduğunu bilmeden kalkıyor, yine itile kakıla yürüyordum. O zamana kadar hiç duymadığım şekilde korkuyor; fa-kat bir taraftan da bu korkuyu bütün ömrümce beraberimde, içimde gezdirdiğimi sa-nıyordum. Hiçbir tanıdığım insan, her gün arsında yaşadığım şeylerin hiçbirini, ne kendi vücudum, ne düşüncelerim bu korku kadar bana âşinâ ~~alamazdı~~. Bununla beraber yine de onu ilk defa duyuyordum. Dişlerim zangır zangır birbirine çarpıyordu. Fakat en korkuncu bütün vücudumdaki kesilme idi. Sanki ayaklarımın altında herşey uçmuş-tu. ^{Fakat} ~~Fakat~~ Beyhude uğraşıyor, dünyada anlatılamıyacak bir şey varsa bu acayip korkunun kendisi, daha doğrusu onu kendimde bulduğum andaki halim idi. Hiçbir şey bu kadar müthiş olamaz. Ölümün vadettiği hürriyeti bile ortadan kaldıran bir şey-di bu. İkide bir etrafıma bakıyor, içimden sağa sola sessizce yalvarıyor: " Beni bırakın... beni bırakın! " diyordum. Fakat sesimin çıkılamıyacağını, çıksa bile işit-
miyeceklerini, bu kalabalıktan, bu kaderden ^{bu yoldan} ~~kurtul~~ kurtulamıyacağımı, hiçbirimizim kurtu-lamıyacağımızı, her şeyin, her çarpışışın beyhude olduğunu biliyordum. Nereye gidi-

1011 Numaralı Müsvedde

MAHKEME

Çok aydınlık çimenlerde dolaşıyordum. İmkânsız derecede şeffaf suların üstünden, diplerindeki balıkları seyrede ede yürüyordum. Her taraf ~~yaldız yaldız içinde ve rengi~~ aydınlıktı; nereden geldiği bilinmeyen bir aydınlık... denebilir ki eşya, kendim, her şey bu aydınlığın kendisi olmuştu; ve ben bu aydınlığın içinde, onun kanatları ile, ~~sanki, yaldızlı garip bir ışıkla dolmuş billur bir kâse gibi parıl parıl saadet şarkılarıyla taşıyordum söylüyordum, kuşlarla, çiçeklerle konuşuyordum;~~ her türlü ağırlıktan uzak, son derecede yumuşak bir rahmaniyette uçuyordum. ~~Fakat birdenbire ilk önce~~ Sonra birdenbire ışık değişti. Evvelâ kurşun rengi bir bulut her şeyi örttü. Eşyayı olduğundan fazla kendisi yapan bir gölge, bir çeşit yarı aydınlık etrafımı aldı. Bazı bulutlu havalarda denizin bu rengi bağladığını herkes görmüştür. Sanki ~~çinkodan~~ kurşundan yapılmış bir dünyaya göçmüştüm. Her şeyde haşın, insanla münasebetini kesmiş, tecrübelerimizin hiçbirine sığmayan, adeta insana düşman donuk bir parıltı vardı. ~~Adetâ~~ Sanki başka bir güneşin nizamına girmiştik. Bu, son derecede zalim, hiç görülmemiş, âdetâ zehir gibi bir parıltı idi; ve eşya, onun altında, yahut onu taşıdığı için, yavaş yavaş oldukları yerde değişiyor, çürüyor, ölüyordu. Deminki berrak sular birdenbire eritilmiş maden seli oldu; çimenler paslı teneke kırpıntıları gibi kurudu; ağaçlar kendiliğinden bir kül yığını haline girdi. Ve bütün bunlar olurken yavaş yavaş maddenin kesafeti de başladı. Deminki hafiflikten hiçbir eser kalmadı. Her şey sanki kendiliğinden yavaş yavaş aşağıya, yere doğru çöküyordu. Sonra bu ışık da kayboldu. Etrafımı zifiri bir karanlık aldı; ve ben bu karanlığın içinde düşe kalka yürümeğe başladım. Fakat hakikaten yürüyor muydum? Yoksa benim gibi bu karanlığın mahpusu bir kalabalık tarafından bilmediğim bir yere doğru itiliyor muydum? Bununla beraber hiç kimseyi görmüyordum. Fakat, yüzlerce, yüz binlerce olduğumuzu hissediyordum. Etrafımdaki sessizlik bana bunu duyuruyordu. Çünkü bu sessizlik dolu bir sessizlikti. Bu, ~~susmanın~~ beklemenin sessizliği idi. Karanlık bir gecede, bir denizde, sadece can telâşiyle yüzen yüz binlerce insan... Hayır bu da değil. Başka bir şey: Varlık sükût olmuştu.

İkide bir düşüyor, yuvarlanıyor, sonra nasıl olduğunu bilmeden kalkıyor, yine itile kakıla yürüyordum. O zamana kadar hiç duymadığım şekilde korkuyor; fakat bir taraftan da bu korkuyu bütün ömrümce beraberimde, içimde gezdirdiğimi sanıyordum. Hiçbir tanıdığım insan, her gün ar(a)sında yaşadığım şeylerin hiçbirini, ne kendi vücudum, ne düşüncelerim bu korku kadar bana âşinâ olamazdı. Bununla beraber yine de onu ilk defa duyuyordum. Dişlerim zangır zangır birbirine çarpıyordu; fakat, en korkuncu bütün vücudumdaki kesilme idi. Sanki ayaklarımın altında her şey uçmuştu. ~~Lâkin~~ Beyhude uğraşıyordum; dünyada anlatılamayacak bir şey varsa bu acayip korkunun kendisi, daha doğrusu onu kendimde bulduğum andaki halim idi. Hiçbir şey bu kadar müthiş olamazdı. Ölümün vadettiği hürriyeti bile ortadan kaldıran bir şeydi bu. İkide bir

İbrahim ŞAHİN

etrafıma bakıyor, içimden sağa sola sessizce yalvarıyor: “Beni bırakın... beni bırakın!” diyordum. Fakat, sesimin çıkmayacağını, çıksa bile işitmeyeceklerini, bu kalabalıktan, bu kaderden, bu yoldan kurtulamayacağımı, hiçbirimizin kurtulamayacağımızı, her şeyin, her çırpınışın beyhude olduğunu biliyordum. Nereye gidi-

1012

yorduk ? Hangi kuvvet bizi itiyordu ? Hiç olmazsa büyük bir rüzgâr olsaydı. Bir şimşek parlarsaydı. Bir şeyler yıkılsaydı. Varlık kendisini bir yerden gösterseydi. Fakat hayır, sadece gidiyorduk. Sadece yürüyordum. Düşe kalak, sanki içimdeki korkunun arasında, onun tahammül edilmez derinliklerinde yürüyordum. Nerelerden geçtik, hangi vadileri dolaştık, bilmiyorum, yalnız bir ara yolun daraldığını hissettim. Artık açık havada değildim. Hep aynı sessizliğin ve karanlığın içinde olmakla beraber kapalı bir yere girdiğimizi farkettim. Görmediğim basık bir tavanın beni ezdiğini, acayip ve abes bir mimarinin yolumuza istikamet vermeğe başladığını sezdim. Sonra yavaş yavaş sızan aydınlıkta, iç içe koridorlar, dehlizler görünmeye başladı. Fakat hakikaten bunlar koridor ve dehliz miydi ? Hakikaten bir mimarinin içinde miydik ? Yoksa sert bir maddenin içinden mi yolumuzu açıyorduk ? Hiç kimseyi görmemekle beraber biliyordum ki etrafımda hep aynı kalabalık vardı. Sonra nasıl oldu bilmiyorum, kendimi, en önde ve yapyalnız buldum. Korkunç şekilde, tahammül edilmez şekilde yalnızdım. Nihayet beni geniş ve aydınlık bir salona soktular. İmkânsız derecede zalim, çiy, her türlü ümidin düşmanı bir aydınlıkta kendimi tek başıma ayakta buldum. Kendi başına, hiçbir kontrolsüz, insandan gelen herşeyi inkâr ederek işliyen bir zihnin birbenbire bulduğu korkunç bir hakikate benzeyen bir aydınlıktı bu... insan yalnızlığının ta kendisi bir aydınlık. O zaman, etrafıma bakındım; ve bir mahkeme salonunda bulunduğumu anladım. Karşımda boş on iki sandalye dizilmişti; tam ortada hakimin kürsüsü vardı. Hiçbir şey bu keşif kadar beni sevindiremezdi. Nasıl olsa gelecekler, diyordum. Beni öldürseler bile yalnız kalıyıcaktım. Fakat kimse gelmedi. Sandalyeler boş kaldı ve ben bu boş sandalyeler karşısında, ne olduğunu bilmediğim suallere cevap vermiye başladım. Durmadan konuşuyor, zangır zangır titreye titreye, durmadan konuşuyor, ne olduğunu bilmediğim ithamları reddediyor, kendimi müdafaa ediyor, yapmadığım suçları itiraf ediyor, yalvarıyor, ağlıyor ve konuşuyordum; sesimin aksini, bir tek hıçkırığımı işitmeden konuşuyordum. Sonuna doğru herşeyin nafile olduğunu, bu yalnızlığı hiçbir suretle yumuşatamayacağımı, hiçbir hakikati anlatamayacağımı anladım. Fakat, yine konuşuyor, durmadan yine yalvarıyordum. Nihayet mahkemenin bittiğini, hükmün verildiğini hissettim. Önümde bir kapı açıldı ve ben boşluğa çıktım.

1012 Numaralı Müsvedde

yorduk? Hangi kuvvet bizi itiyordu? Hiç olmazsa büyük bir rüzgâr olsaydı. Bir şimşek parlasaydı. Bir şeyler yıkılsaydı. Varlık kendisini bir yerden gösterseydi. Fakat hayır, sadece gidiyorduk. Sadece yürüyordum. Düşe kalak²⁰, sanki içimdeki korkunun arasında, onun tahammül edilmez derinliklerinde yürüyordum. Nerelerden geçtik, hangi vadileri dolaştık, bilmiyorum. Yalnız bir ara yolun daraldığını hissettim. Artık açık havada değildim. Hep aynı sessizliğin ve karanlığın içinde olmakla beraber kapalı bir yere girdiğimizi farkettim. Görmediğim basık bir tavanın beni ezdiğini, acayip ve abes bir mimarinin yolumuza istikamet vermeğe başladığını sezdim. Sonra yavaş yavaş sızan aydınlıkta, iç içe koridorlar, dehlizler görünmeye başladı. Fakat hakikaten bunlar koridor ve dehliz miydi? Hakikaten bir mimarinin içinde miydik? Yoksa sert bir maddenin içinden mi yolumuzu açıyorduk? Hiç kimseyi görmemekle beraber biliyordum ki etrafımda hep aynı kalabalık vardı. Sonra nasıl oldu bilmiyorum, kendimi, en önde ve yapyalnız buldum. Korkunç şekilde, tahammül edilmez şekilde yalnızdım. Nihayet beni geniş ve aydınlık bir salona soktular. İmkânsız derecede zalim, çiy, her türlü ümidin düşmanı bir aydınlıkta kendimi tek başıma ayakta buldum. Kendi başına, hiçbir kontrolsüz, insandan gelen her şeyi inkâr ederek işliyen bir zihnin birdenbire bulunduğu korkunç bir hakikate benzeyen bir aydınlıktı bu... İnsan yalnızlığının ta kendisi bir aydınlık. O zaman, etrafıma bakındım; ve bir mahkeme salonunda bulunduğumu anladım. Karşımda boş on iki sandalye dizilmişti; tam ortada hâkimin kürsüsü vardı. Hiçbir şey bu keşif kadar beni sevindiremezdi. Nasıl olsa gelecekler, diyordum. Beni öldürseler bile yalnız kalmıyacaktım. Fakat kimse gelmedi. Sandalyeler boş kaldı ve ben bu boş sandalyeler karşısında, ne olduğunu bilmediğim suallere cevap vermiye başladım. Durmadan konuşuyor, ~~zangır zangır~~ titreye titreye, durmadan konuşuyor, ne olduğunu bilmediğim ithamları reddediyor, kendimi müdafaa ediyor, yapmadığım suçları itiraf ediyor, yalvarıyor, ağlıyor ve konuşuyordum; sesimin aksini, bir tek hıçkırığımı işitmeden konuşuyordum. Sonuna doğru her şeyin nafile olduğunu, bu yalnızlığı hiçbir suretle yumuşatamayacağımı, hiçbir hakikati anlatamayacağımı anladım. Fakat, yine konuşuyor, durmadan yine yalvarıyordum. Nihayet mahkemenin bittiğini, hükmün verildiğini hissettim.²¹ Önümde bir kapı açıldı ve ben boşluğa çıktım.

²⁰ "kalka" olmalıdır.

²¹ "hissettim" olmalıdır.

2532 Numaralı Müsvedde

buranın bir mahkeme olduğunu ve beni burada muhakeme edeceklerini anladım. Bu çiğ, kendi boşluğundan başka hiçbir şeyi aydınlatmayan ışıktaki odanın ortasına yörüdüm.

Mümtaz, bir yerden gelmiyen aydınlık kadar korkunç bir şey olur mu? Fakat daha korkuncu vardı, oda boştu. ~~Sade~~ Dipte ~~at~~ at nalı bir masanın etrafında, ~~oniki~~ boş sandalyalar, büyük, değişmez, kahir hakikatler gibi bekliyordu.

O zaman muhakemenin başladığını anladım ve ~~boş~~ boş sandalyaların önünde kendimi müdafaaya koyuldum. Neden ittiham edildiğimi bilmiyordum. Hiçbir suçumu hatırlamıyordum. Fakat mütamadiyen kendimi müdafa ediyor, ağlıyor, yalvarıyordum. Ah birisi o dakikada bana günahımı söylemeseydi, beni bir cürüm, bir cinayetle ittiham etseydi. Bir hareket benzerini, vehim dahi olsa bir kıvılcığı görse idim, ne kadar mes'ut olurdu! Fakat hayır, kendi sesimden başka hiçbir ses yoktu. Ve ben mütamadiyen konuşuyor, ağlıyor, yalvarıyor, kendimi müdafa ediyordum. Sonuna doru muhakemenin bittiğini anladım. Ve ben tekrar gerisin geri döndüm. Fakat artık karanlıkta değildim. Demin beni o kadar korkutan karanlık dehlizin ~~bir tarafı çatlamış~~ gibiydi. ~~Ve~~ Bu çatlaktan garip, o zamana kadar hiç tanımadığım bir ses bana doğru geliyordu. Onun verdiği acayip ve hummalı ihsasla uyandım. Do major konsertonun ikinci hanesinin son cümlelerini duyduğumuz, rüyamın hiç olmazsa son taraflarını, ~~onundaki~~ hasretini idare ettiğini biliyorum.

-1266 138

fakat sonuna doğru, rüyalarım birdenbire değişti. Acaip bir hasret içinde mahpus kaldım. Rüyamı dolduran türküler artık benim kendi türkülerim değildi. Daha uzaklardan çok uzaklardan geliyordu. Bir türlü erişemeyeceğim bir şeyin peşinde imişim gibi mahzundum, hiç tanımadığım yollarda sağa sola doğru koşuyor, ne olduğunu bilmediğim manialarla yolumun kesildiğini görüyordum. 'Bir daha göremeyeceksin... bir daha göremeyeceksin!... diyorlardı. Bu duygu ile uyan-
dım. Çar çabuk giyindim, belki henüz uyuyordur endişesiyle ayaklarımın ucuna basarak yürüyordum. Salonun kapısı açık-
tı ve o yoktu. Açık bıraktığı gramofonda dün akşam dinle-
diğimiz konsertenun plaklarından biri duruyordu. Rüyamın sonunda beni o kadar mahzun eden hislerin ne olduğunu anla-
mak için gramofonu işlettim. Mozart'ın hasret akşamı başla-
dı. Dikkatle dinledim. O zaman bir daha anladımki güzel ve iyi bizim için sadece bir hasrettir. Gramofonu kapattım.
Uyandığımdanberi ancak 10 dakika geçmişti. Son rüyalarım ise Müziğin telkin ettiği şeyler olduğunu anlamıştım. Şu halde gideli çok olmamıştı. Onu hiç olmazsa boğaz iskelesin-
de yakalayabilirdim. Derhal yerimden fırladım. Fakat ka-
pıya varınca vaz geçtim. Bulup ne yapacaktım. Ötekiler gibi bedbaht ve biçare edecek değilmiydim? Başka ne ümit edebilirdim? Bir an o düşünce yüklü gözlerinin bana serziniş-
le bakabileceğini düşündüm, o gözlerin benim yüzümden ağla-
masını tasavvur ettim! fakat bunlar ikinci derecede şey-
lerdi. Asıl mühim Onda herşeyi beni reddetmişti. Gü-
zelliği, gençliği, sağlığı, hayata emniyeti, yaşama aşkı

Handwritten notes in Turkish (left side):
Handwritten notes in Arabic (left side):
Handwritten notes in Arabic (bottom left):
Onda

1597 Numaralı Müsvedde

fakat sonuna doğru, rüyalarım birdenbire değişti. Acaip bir hasret içinde mahpus kaldım. Rüyamı dolduran türküler artık benim kendi türkülerim değildi. Daha uzaklardan çok uzaklardan geliyordu. Bir türlü erişemeyeceğim bir şeyin peşinde imişim gibi mahzundum, hiç tanımadığım yollarda sağa sola doğru koşuyor, ne olduğunu bilmediğim manialarla yolumun kesildiğini görüyordum. 'Bir daha göremiyeceksin... bir daha göremiyeceksin!...' diyorlardı. Bu duygu ile uyandım. Çar çabuk giyindim. belki henüz uyuyordur endişesiyle ayaklarımın ucuna basarak yürüyordum. Salonun kapısı açıldı ve o yoktu. Açık bıraktığı gramofonda demin çaldığı disk duruyordu. Simsiyah çenberiyle, siyah bir güneş gibi kendi donuk jelatin parlaltısı içinde adeta bir remze benziyordu. Birdenbire böyle beni bırakıp giden genç kıza **ve iyi** her şeyden evvel bir hasrettir. O günü ve ertesi gününü, daha ertesi gününü ev karşı içimde acayip bir benzeyiş duydum. Her şeyin üstünde bir bağlanış duydum. O zamana kadar sadece kayıtsızlığın, iğrenmenin ve can sıkıntısının beraberce yaptıkları hayatıma yepyeni bir şey girmişti. Arkasından koşmak istiyordum. dün akşam dinlediğimiz konsertonun plaklarından biri duruyordu. Rüyamın sonunda beni o kadar mahzun eden hislerin ne olduğunu anlamak için gramofonu işlettim. Mozart'ın hasret akşamı başladı. Dikkatle dinledim. O zaman bir daha anladımki güzel ve iyi bizim için sadece bir hasrettir. Gramofonu kapattım. Uyandığımdan beri ancak 10 dakika geçmişti. Son rüyalarım ise Müziğin telkin ettiği şeyler olduğunu anlamıştım. Şu halde gideli çok olmamıştı. Onu hiç olmazsa boğaz iskelesinde yakalayabilirdim. Derhal yerimden fırladım. Fakat kapıya varınca vaz geçtim. Bulup ne yapacaktım. Ötekiler gibi bedbaht ve biçare edecek değilmiydim? Başka ne ümit edebilirdim? Bir an o düşünce yüklü gözlerinin bana serzinişle bakabileceğini düşündüm! O gözlerin benim yüzümden ağlamasını tasavvur ettim! fakat bunlar ikinci derecede şeylerdi. Asıl mühimi onda her şeyin beni reddetmesiydi. İştî. Güzelliği, gençliği, saflığı, hayata emniyeti, yaşama aşkı,

1366 Numaralı Müsvedde

Çarçabuk giyindim ve dışarıya fırladım. Salonun kapısı ardına kadar açıktı. ~~Ve boşdu~~ Belli ki genç kız gitmişti. Pencerenin yanındaki küçük masada gramofon, üstündeki diskle, bulanık sabah ışığında, deminki fırtınadan habersiz adeta esniyordu.

Diski elime aldım ve sanki her şeyi bana öğretebilecek bir tılsım imiş gibi ~~siyah~~ donuk jelatin parıltısıyla, biraz evvel döndüğüm dünyayı hatırlatan siyah güneş çenberine baktım. Sonra odanın öbür köşesine döndüm. ~~İçimde garip bir boşluk vardı.~~ Divanın üstünde gece kendisi için yaptığım örtü ve yastığı, battaniyeleri katlamış, koltuklardan birinin üstüne koymuştu. ~~Eğer bu örtüler olmasa idi onun bu geceyi bu odada~~

İçimde garip bir boşluk vardı. Uyumadan evvel sadece bir mythomane olduğunu söylediğim bu genç kız, birdenbire hayatım için her şeyin üstünde bir ehemmiyet kazanmıştı. Bununla beraber ~~onun~~ onu aramağa, peşinden gitmeğe de ~~cesaret~~ bir türlü karar veremiyordum. Şüphesiz Boğaz iskelelerinde onu bulmam mümkündü. Fakat neye yarardı? Onda her şey, benim içimde, beni reddediyordu. Gençliği, safiyeti, kendi uydurduklarıyla hayatını süsleyiş tarzı her şeyi benimkinden çok ayrı bir âlemden geliyordu. Onunla aramda ~~nasıl bir münasebet olabilirdi~~ hiçbir alaka ve münasebet yoktu. Bununla beraber işte, kalın bir sis tabakasından kopan bir gemi gibi birdenbire hayatıma gelmiş ve çarpmıştı. Artık hayatımda idi. Şu anda bir vapurda veya Boğaz iskelesinde bulunuşu ~~bir daha~~ onu bir daha görmek imkânım olsa bile hiçbir şey ifade etmezdi.

O hayatımda idi. Ve garip, çok zalim bir ışık gibi hayatımın ortasında parlayacaktı; ve ben ister istemez bütün hayatımı onun arasından görecektim. ~~Ö~~ Evet, daha yaşamadığını iddia eden bu çocuk, bundan böyle hayatımın içinde idi. ~~Çocuk~~ ²² hayat ²³ ve yüzünden ~~ister istemez bir yığın mukayese yapacaktım. Hayatımın muhasebesini yapacaktım. İster istemez~~ Sadece mevcudiyeti²⁴ bana üzerimden hayatın geçtiğini, bütün ağırlığıyla, o karışık makinesiyle beni ezip geçtiğini her an hatırlatacaktı²⁵ yordu. Belki de bu ~~burada~~ benim onu ~~onun geçmemenden~~ çiğneyip geçmememden, zaaflarına hürmet etmemden olmuştu. Fakat²⁶ böyle olması da yine onun kuvvetinden geliyordu. Arada bir başkalık vardı. İnansa idim, her şey düzelebilirdi. Belki bu kıyasın kendisi de ortadan kalkardı. ~~Yan başımızda her şeyinizi söyleyebilecek bir varlığın kadar büyük kuvvet var mıdır? İhsan, fakat inanmıyordum. İnanmadığım için hayatımın yükünü olduğu gibi sırtımda taşıyacaktım. Ba husus ki bu sabah saatinde, onu vehm ettiğim gibi değil, olduğu gibi görüyordum.~~

²² "hayat" kelimesinden önce iyice karalandığı için okunamayan bir kelime vardır.

²³ "ve" den önce karalandığı için okunamayan bir kelime vardır.

²⁴ "mevcudiyeti"nden sonra iyice karalandığı için okunamayan bir kelime vardır.

²⁵ "burada"dan sonra karalandığı için okunamayan bir kelime vardır.

²⁶ "fakat"tan sonra iyice karalandığı için okunamayan bir kelime vardır.

1274 Numaralı Müsvedde

Yanı başınızda her şeyinizi söyleyecek, bütün kirinizi ve çamurunuzu sade bir ilticanızla temizleyecek bir varlığın bulunması kadar büyük bir kuvvet var mıdır? Fakat ben inanmıyordum. İnanmadığım için hayatımın yükünü olduğu gibi sırtımda taşıyacaktım. Kaldı ki bu sabah saatinde onu vehmettiğim gibi değil, olduğu gibi görüyordum. Bir yığın inkârın getirdiği üstünlüğü birdenbire kayıp etmiştim.

~~Bundan sonrasını bilmem söylemeğe lüzum var mı?~~

~~Size çok haşın, sade istihza ve kinle dolu bir mektup da bırakabilirdim. Fakat her şeyi olduğu gibi anlatmağı tercih ettim.~~

~~Bugün akşama kadar evden çıkmadım. Bir hadise, holden dışarıya atacağım tek bir adım beni kurtarabilirdi. Bunu biliyordum. Fakat neden kurtaracaktı? Ben şimdi hayatın mantıksızlığını bu kadar yakından gördükten sonra ölümü geciktirmek neye yarardı?~~

135 -126- 128

~~güzeli sevebilirdim . Fakat Allahı içimde bulamıyordum .
Allahı öldürdün , Onun için ya açlıktan öleceksin , yahut
o elmadı mı teninde boğulacaksın ! "Aramızdan ne kadar erken
gitmişti . Hürriyetin ahlakını yapmadan hür olmak ne hazindi .
Bilmek bu yalınzlığın yanında kaç para ederdi . Bu kadar
esaslı bir şeye muhtaç olmamak için o şeyin kendisi olmak
lâzımdı . Halbuki bugünkü hüviyetimizle , bu acaip ruhumuzla ,
bu tezat dünyamızla biz kendimiz allah olmaktan ne kadar
uzağız . Beni böyle kendisine tapacak allah arayan bir in-
san görmekle ne kadar şaşacaksın ! düşünürsen bundan tabii
şey bulamazsın . Düşüncelerimiz hayatımıza o kadar sıkı bağ-
lı ki... tezat içinde yaşayan tezatlarla düşünür . Evet o
gün akşama kadar senin divanın bir köşesinde , tam onun ayak-
larını uzattığı yerde oturdum ve allah'ı aradım . Ona ^{ne} kadar
muhtaçtım ! ki... kendisi için mi ? belki mevut ve müstakbel
hâzlara doğru rahatça gidebilmek için ; fakat niçin olursa
olsun , aradım Mümtaz . Ona muhtaçtım . Beni buraya hayatımın
tezadı ^{Bir taraftan} getirmişti . Bir taraftan küçük zevklerinin adamı ola-
caksın ! öbür taraftan Mozart'ı ^{دوست و دوست} seveceksin ! güzeli kabul e-
deceksin ! bu kabil değildir ! ^{Er geç} o genç makine bir yerde durur !
Onun için asrımızın ^{değustümekle istiyenler} ihtilalcileri aileden , şundan , bundan
evvel ^ü gözle vuruyorlar , onu yıkmaya çalışıyorlar . Onlar maki-
nenin nasıl bir bütün olduğunu biliyorlar . "Yeni insanı mı
arıyorsun ? Eskiden hiç bir şey bırakma ! , diyorlar . Fikir
doğru , fakat tatbiki kabil değil . Çünkü makine sadece bir
bütün değil , ³³ zarurî ve mantıki de... hepsi birbirini doğu-
ruyor . Bütün kapılar aynı noktaya çıkıyor .~~

1598 Numaralı Müsvedde

~~güzeli sevebilirdim. Fakat Allahı içimde bulamıyordum. "Allah'ı öldürdün; onun için ya açlıktan öleceksin, yahut o olmadı mı teninde boğulacaksın!" Aramızdan ne kadar erken gitmişti. Hürriyetin ahlakını yapmadan hür olmak ne hazindi. Bilmek bu yalnızlığın yanında kaç para ederdi. Bu kadar esaslı bir şeye muhtaç olmamak için o şeyin kendisi olmak lazımdır. Hâlbuki bugünkü hüviyetimizle, bu acayip ruhumuzla, bu tezat dünyamızla biz kendimiz allah olmaktan ne kadar uzağız. Beni böyle kendisine tapacak allah arayan bir insan görmekle ne kadar şaşacaksınız! düşünürsen bundan tabii şey bulamazsın. Düşüncelerimiz hayatımıza o kadar sıkı bağlı ki... tezat içinde yaşayan tezatlarla düşünür. Evet o gün akşama kadar senin divanın bir köşesinde, tam onun ayaklarını uzattığı yerde oturdum ve allah'ı aradım. Ona ne kadar muhtaçtım! ki... Kendisi için mi? Belki mevt ve müstakbel hazlara doğru rahatça gidebilmek için; belki fakat niçin olursa olsun, aradım Mümtaz. Ona muhtaçtım. Beni buraya hayatımın tezadı getirmişti. Bir taraftan bir taraftan küçük zevklerinin adamı olacaksınız! öbür taraftan Mozart'ı güzeli ve büyüğü seveceksiniz! güzeli kabul edeceksiniz! bu kabil değildir! O genç Er geç makine bir yerde durur! Onun için asrımızın ihtilalcileri değiştirmek istiyorlar; aileden, şundan, bundan evvel güzele vuruyorlar; onu yıkmağa çalışıyorlar. Onlar makinenin nasıl bir bütün olduğunu biliyorlar. "Yeni insanı mı arıyorsun? Eskiden hiçbir şey bırakma!" diyorlar. Fikir doğru, fakat tatbiki kabil değil. Çünkü makine sadece bir bütün değil, zaruri ve mantıki de... Hepsi birbirini doğuruyor. Bütün kapılar aynı noktaya çıkıyor.~~

1575 Numaralı Müsvedde

~~ıydınız. Hepiniz mes'uttunuz, sen aşkta bütün bir dünyayı bulduğunu sanıyordun. İhsan vazife duygusunda insanlığımı idrak ediyordu. Nuran kendi zaafıların yarattığı trajedide mesuttu. Herkes bir şeyi seviyordu ve mesuttu. Belki yalan söylüyordunuz, belki olduğunuzdan çok başka türlü idiniz, ve ahmaklık zannettiğim gibi tek kabahatınız değildi. Fakat mesuttunuz. Hatta masumdunuz. Hakiki bir cürüm işleseniz bile yine masumdunuz. Çünkü hayatı seviyordunuz. En büyük cürüm, en büyük günah hayatı sevmemektir. Kendinizi aldatsanız bile içinizde saf bir taraf vardı. Ben bunu kendimde öldürmüştüm. Bunu ötedenberi biliyor ve sizi kaskanıyordum. Sizi yani herkesi... Nuran'ın peşine düşüşüm bundandı; Sana kinim bundandı. Fakat bu akşam sizden başka türlü nefret ediyorum. O kadar fena bir şekilde yıkılmama alet oldunuz ki... Evet akşama kadar evde oturdum. Akşamüstü kendi kendime, ve "bu böyle devam etmez..." diyerek yerimden fırladım. Daha dün gecedенberi her şeyin çok derin şekilde bozulduğunu, bir türlü düzelemeyeceğini duymuştum. Fakat şimdi bu müphem his katilemişti. Kendi kendime "bir dakika daha, bir dakika daha bu mel'un evde kalırsam her şey bitecek..." diyordum. Fakat evden çıkacak yerde başka şeyler düşünüyordum. Bütün bunlara sebep te sizdiniz. Gözümün önünde utanmadan teşhir ettiğiniz şeylerdi. O zaman hepinizden birden intikam almak istedim. Üç Kaç gündenberi aradığım fikri bulmuştum. Anahtar vazifesini yapmıştı. Kendimi hole asmağa karar verdim. Hem kadın insiyaklarını hem üç gün Bununla beraber o akşam sokağa çıktım. Bir yerde bir şeyler içtim. Mümkün mertebe evden ayrılmak istiyordum. Sonra vapur iskelesine gittim. Karımla ayrılmak için dava açmışım. Şimdi gidip barışacaktım. Fakat onun yüzünü, çocukları, o kadar senenin aramıza yığıdığı sefaleti düşününce vazgeçtim. Birbirimizle ne kadar geniş mesafeler vaad ederek tanışırız: ve nasıl birbirimizin zindanı oluruz. Hatta sevinçlerine bile tahammül edemeyeceğimi anladım. O baş sallamalarını, sevinç çığlıklarını gördükçe düşündükçe içim bulanıyordu. Hayır, eve dönmeyecektim; eski hayatım benim için kapanmıştı. Çıktım, Tepebaşına geldim. Her zaman uğradığım yerlerde doluştım. Küçük bir kadın... Nafile.... O zaman düşüncem tekrar genç kıza döndü. Yolda bir tanıdığa rastladım. Onunla evvela bir lokantaya sonra bir otele gittik... Fakat kadını, niyetim bir otelde yatmaktı. Fakat onun. Niyetim o geceyi otelde geçirmektir. Fakat genç kızın düşüncesi beni sizin eve doğru çekti. Orada divanın üstünde o geceyi ve ertesi geceyi geçirdim...~~

Şimdi nisbeten sakinim. Anahtar vazifesini yaptı. Üç gün kendime mühlet vermişim. Bu akşam oturdum; sana bu mektubu yazıyorum. Eski makine beni yıktı. Teşebbüse tekrar girenler sisteme eskinin hiçbir artığını almasınlar. Muhakemem çok kısa sürdü. Cürmüm on altı yaşında gördüğüm bir rüya idi. On altı yaşında iken bir gece rüyamda babamın tabancası ile uyanıyordum, önümde

1569 Numaralı Müsvedde

büyük bir billur kâse gibi bir şey vardı. Birdenbire tabancayı ona doğru çektim, kâse tuz buz oldu. O zaman arkamdan birisi 'bana ne yaptın? ne yaptın? diye bağırdı. Güneşi öldürdün...' diye haykırdı. Birden etraf karanlık kesildi ve ben ağlayarak uyandım. cinayet cinayettir Mümtaz! belki Sana bu üç gecenin kâbuslarını, çılgın rüyalarını anlatacak değilim, ne de düşündüklerimi! Sadece söyleyeyim ki insan oğlu gülünç... Sadece size karşı içimdeki düşmanlıktan bir daha bahsetmek isterim. Bunda sizin kabahatiniz tabii yok! Hiç kimse kimseyi kendisine kader etmemelidir. Ben sizinle o kadar uğraştım ki...

Acaba irademizden müstakil bir kader var mı dersin Mümtaz? Yoksa ölümümüzün sırrını, ömümüzü beraberimizde taşıyarak mı doğuyoruz? O zaman anneleri teselli etmek kabil olmayacak Mümtaz gibi geliyor. Çocuğuyla beraber onun öleceğini de beraber doğuran bir anne... Şurası muhakkak ki evinizin anahtarı bulmasam, belki o genç kıza rasgelmesem, hatta belki şu dakikada şu evden kaçabilsem bütün bunlar olmazdı. Fakat işte kaçamıyorum...

Mektubumun sonuna geliyorum. Yarın öbürü gün eve döndüğü zaman, daha ziyade sizin beni bu halde görmeyi istiyorum bir ippte sallanan bir adamla karşılaşacaksınız! belki Nuran beraberinde olacak! sizi hakkımdaki düşünceleriminde tamamiyle serbest bırakıyorum. İster bana acıyın ister deli deyin!..

Müstakil Fakat daha iyisi var, beni anlamaya çalışınız. Bunu galiba İhsan yapacak. Fakat o kadar tatsız şekilde ki kim bilir ne kadar tatsız şekilde...

Yazık ki insanın ufku insan... Hâlbuki sadece Allah olmalıydı, her ne ise... Ben şimdi ayda veya herhangi bir yıldızda aziz dünyanın felaketlerini seyrediyorum. Yahud da değişmenin çenberinde gülücün yeni perdesine hazırlanacağım. Hakikat şu ki makaraya bir kere takılmamak lazımdı. Hoşça kalın.

1312 Numaralı Müsvedde

~~Akşama doğru evden çıktım. Beyoğlu'nda bildiğin yerlerde dolaştım. Nafile!~~ Bilmem bundan sonrasını düşünmeğe lüz yazmağa lüzum var mı? Dışarda kar yağıyor. Pencerelerde rüzgâr var. Ben artık sobayı yakmaktan vazgeçtim. Bu acayip oyunu bitirmek istiyorum.

Size hiç de hoşunuza gitmeyecek bir sürpriz hazırlıyorum. Buna hakkım olmadığını biliyorum. Fakat bu evi terk ettiğim andan itibaren tekrar makinenin içine düşeceğimi de biliyorum.

Onun için hakkımda ne düşünürseniz düşünün! Temenni ederim ki eve Nuran'la beraber gelmezsiniz. Evinde bu hikâyemle bir hayatı yıktığımdan çok müteessirim. Kendisini sevdiğimi sanıyordu. Emin olun ki hiç kimseyi sevmiyorum. Kabil olsa idi, elimden gelse idi insanlığın kendisini ~~severdim~~ severdim. Fakat senin dediğin gibi kudretleri için değil, mahkûm talii için.

Hoşça kalın!